

**Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích  
Teologická fakulta**

**Název diplomové práce:**

**Rytmické cítění u dětí předškolního  
věku v mateřské škole**

Vypracovala: **Bc. Zuzana Kusová**

Vedoucí diplomové práce: **Mgr. Karel Ochozka**

## **Prohlášení**

Prohlašuji, že svoji diplomovou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění, souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě (v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných Teologickou fakultou) elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne 30. března 2012.

.....

Podpis

## **Poděkování**

Děkuji vedoucímu své diplomové práce Mgr. Karlu Ochozkovi za vstřícnost, ochotu a cenné rady, které mi poskytl při zpracování mé diplomové práce. Děkuji také MŠ v Hluboké nad Vltavou, jak pedagogickým pracovnícům, tak dětem, za spolupráci při tvorbě praktické části.

# Obsah

TEORETICKÁ ČÁST.....	8
1 Předškolní období .....	8
1.1 Vývoj poznávacích procesů .....	9
1.2 Typické znaky uvažování předškolního dítěte.....	9
1.3 Způsob jakým děti informace zpracovávají.....	10
1.4 Chápání prostoru, času a počtu .....	11
1.5 Vývoj paměti.....	12
1.6 Vývoj verbálních schopností .....	13
1.7 Emoční vývoj.....	14
2 Hudební vývoj dítěte v předškolním věku .....	16
2.1 Vývoj a rozdíly hudebních schopností mezi chlapci a dívkami .....	17
2.2 Co může namáhat dětský hlas.....	18
2.3 Hudební zralost dítěte při vstupu do školy .....	18
2.3.1 Výzkum:.....	18
2.4 Oblast rytmického cítění a motoriky .....	19
2.5 Pěvecké dovednosti.....	19
2.6 Rytmická cvičení a rytmickomelodická cvičení.....	19
3 Rytmus .....	21
3.1 Rytmický výcvik.....	21
3.1.1 Tři základní rytmické pojmy.....	22
3.2 Rytmické cítění .....	23
3.2.1 Klíčový význam motoriky .....	24
3.2.2 Proč se v mateřské škole věnovat rozvoji rytmického cítění.....	24
3.2.3 Formy rozvíjení rytmického cítění .....	25
3.2.4 Přesnost provádění rytmických cvičení a her .....	27

---

3.2.5	Zkouška hudební paměti, představivosti a tonálního cítění.....	28
3.3	Didaktika hudební výchovy .....	29
3.3.1	Osobnost pedagoga – vychovatele.....	29
3.3.2	Pedagogická způsobilost.....	30
3.4	Hudebně pohybová výchova.....	32
3.5	Carl Orff.....	33
3.5.1	Orffův institut .....	34
3.5.2	Orffův Schulwerk – hudba pro děti .....	34
PRAKTICKÁ ČÁST .....		35
4	Kreativní projekt .....	35
4.1	Hodinové výstupy .....	35
4.2	Individuální popis rytmického vývoje během šesti měsíců.....	39
4.3	Náměty rytmických her .....	45
4.4	Výsledky .....	54
Závěr.....		58
Seznam použité literatury .....		60
Seznam internetových zdrojů .....		63
Seznam obrázků a tabulek .....		64
Přílohy .....		<b>Chyba! Záložka není definována.</b>
Abstrakt .....		67
Abstract .....		68

# Úvod

*„Hudba a rytmus nacházejí cestu k nejskrytějším místům duše.“*

*– Platón*

Hudba nás provádí od početí až do konce života. Je prokázáno, že již plod vnímá zvukové vibrace. Později nás provází při všech významných událostech – křtinách, svatbách, rodinných i společenských oslavách, při sportovních událostech i při posledním rozloučení. Hudba velmi působí na naše emoce. Toto je využíváno například v reklamách a filmech, kdy vhodným hudebním zabarvením dokáže tvůrce navodit takovou atmosféru, kterou požaduje.

Pro mě je hudba důležitou součástí života už od útlého věku. Již v 6 letech jsem začala hrát na housle a postupem času se účastnila koncertů, dětského muzikálového představení a jiných vystoupení. Díky těmto zkušenostem jsem začala hudbu vnímat jako nepostradatelnou součást svého života.

K tomuto tématu jsem dospěla během roku práce v mateřské škole Hluboká n. Vltavou, kde jsem vedla hudební kroužek. Zde jsem zpozorovala u dětí velké rozdíly v rytmickém cítění. Chtěla jsem si ověřit, zda pravidelným opakováním rytmických cvičení, budou vidět za určitý časový interval znatelné pokroky.

Hlavním úkolem tohoto kroužku bylo seznámit děti s hudbou jako takovou. Děti se učily zpěvu dětských písní z pohádek, měly k dispozici Orffovy nástroje, na které hrály. Vytleskávaly jednoduchý rytmus, také měly k dispozici bonga na, která rytmus zabubnovaly. To vše děti velmi bavilo. A aby práce v kroužku byla ještě zajímavější, hrály jsme různé rytmické hry: například Dostihy, hru Ozvěnu atd.

Pro objektivní zhodnocení výsledků práce a zlepšení v oblasti hudebního vývoje, bylo potřeba nastudovat vývojovou psychologii. Ta se zabývá psychickým vývojem jedince, od prenatálního období do ukončení dospívání.

Je velmi důležité, aby pedagog věnoval velkou část hudební výuky rytmickým činnostem, které mají velký podíl na rozvoji nejen hudebních dovedností, ale také na uvědomování si vlastního těla, rozvoji pohybových schopností a zdokonalování dovedností

v oblasti hrubé i jemné motoriky. Patří sem: koordinace a rozsah pohybu, dýchání, koordinace ruky a oka apod., ovládání pohybového aparátu a tělesných funkcí, rozvoj a užívání všech smyslů, rozvoj psychických a fyzických schopností.

Cílem mé diplomové práce bylo provést zkoušku rytmického cítění na vzorku dětí předškolního věku, dále pak sledovat zlepšení po pravidelném týdenním opakování, které bylo prováděno šest měsíců formou rytmických her, zpěvu a rytmického cvičení.

V mé práci jde o aktivní výzkum a kreativní projekt. Jako metoda sběru dat bylo použito přímé pozorování a následné vyhodnocení.

Mým výzkumným vzorkem byly děti předškolního věku od 4-6let.

Diplomová práce byla doplněna o praktické ukázky rytmických her, které jsem čerpala z knihy od Šimanovského: Hry s hudbou a techniky muzikoterapie.

# TEORETICKÁ ČÁST

## 1 Předškolní období

„Předškolní období trvá od 3 do 6-7 let. Konec této fáze není určen jen fyzickým věkem, ale především sociálně, nástupem do školy. Ten s věkem dítěte sice souvisí, ale může oscilovat v rozmezí jednoho, eventuálně i více let.“<sup>1</sup>

V předškolním věku dítě hledá svoji pozici ve světě, jeho vztah se diferencuje. V jeho poznání dítěte pomáhá představivost, je to fáze fantazijního zpracování informací, intuitivního uvažování, které ještě není regulováno logikou. Dítě svou představu přizpůsobuje vlastním možnostem poznání a potřeb. V uvažování a komunikaci je dítě egocentrické, jeho pohled na svět mu dává určitou jistotu. Předškolní věk je označován také jako období iniciativy, dítě má potřebu něco zvládnout, vytvořit a potvrdit tak svoje kvality. V sociální oblasti rozvíjí i vztahy mimo rodinu – vrstevníky. Toto období je třeba chápat jako fázi přípravy na život ve společnosti. Aby to bylo možné, musí dítě přijmout řád, který chování k různým lidem upravuje. Musí se naučit prosadit i spolupracovat, to je důležité především v rovnocenné vrstevnické skupině. Vývojově podmíněné změny se odrazí ve hře, v předškolním období je novým projevem chování sdílená aktivita, vyžadující jak sebezprosažení, tak prosociální chování.<sup>2</sup>

„Období předškolního věku má dvě části, ty vymezují sociální zařazení dítěte. Na samém začátku, mezi třetím a čtvrtým rokem, je to vstup do mateřské školy a na konci, po dovršení šestého roku, nástup do základní školy.

Poznávací aktivita se odráží i na slovní zásobě v rozvoji řeči. Děti zajímá příčina, ptají se „proč“. Růst slovní zásoby je velmi rychlý, nerychlejší ze všech životních etap. V předškolním věku si osvojí 2000 až 2500 nových výrazů, jeho celkový slovní fond

---

<sup>1</sup> VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie I: Dětství a dospívání*. Praha: Karolinum, 2005. s. 173 – 197.

<sup>2</sup> Srov. Tamtéž, s. 173 – 197.



obsahuje v šesti letech 3000 až 4000 slov, což je ve srovnání s tříletým dítětem velký pokrok.“<sup>3</sup>

Zlepšuje se i gramatická stránka řeči, řeč se stává převládajícím dorozumívacím prostředkem. Dítě bylo dlouho pokládáno za „dospělého v malém“. Dnes víme, že dítě vnímá, myslí a cítí, vyrovnává se se světem jinak než dospělý. Osobnost člověka se projevuje prostřednictvím prožívání a chování.

Prožívání dítěte se odráží v chování, převažuje soulad mezi prožíváním a chováním. To co dítě právě teď prožívá, dává najevo ve svém chování (verbálním i nonverbálním). Převažuje tedy expresivní chování oproti adaptivnímu. Dítě je autentické, nepředstírá veselí, když není veselý, výrazově se projevuje podle toho, co právě teď cítí.<sup>4</sup>

## 1.1 Vývoj poznávacích procesů

Poznávání je v tomto věku zaměřeno na nejbližší svět a pravidla, která v něm platí. Mění se způsob, jakým dítě poznává, ale nejde o zásadní, kvalitativní proměnu poznávacích strategií. Piaget označil tuto fázi kognitivního vývoje podle typického způsobu uvažování předškolních dětí jako období názorného intuitivního myšlení. Myšlení předškolního dítěte ještě nerespektuje zákony logiky, a je tudíž nepřesné, má mnohá omezení.<sup>5</sup>

## 1.2 Typické znaky uvažování předškolního dítěte

1. „Centrace – předškolní dítě nedovede uvažovat komplexněji, vzít v úvahu více než jeden aspekt situace.
2. Egocentrismus – mají tendenci zkreslovat úsudky na základě vlastního postoje a preferencí. Langmeier uvádí příklad kognitivního egocentrismu dítěte mladšího předškolního věku, které si zakrývá rukama oči, když nechce aby ho někdo jiný viděl.

---

<sup>3</sup> VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie I: Dětství a dospívání*. Praha: Karolinum, 2005. s. 173 – 197.

<sup>4</sup>Srov. ŠIMÍČKOVÁ ČÍŽKOVÁ, J. a kol. *Přehled vývojové psychologie*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2005. s. 83 – 89.

<sup>5</sup> Srov. PIAGET, J., *Psychologie dítěte*. Praha: SPN, 1970. s. 101 – 104.

3. Fenomenismus – pro dítě je důležité, jak se mu situace jeví
4. Prezentismus – dítě žije v přítomnosti, nepřemýšlí o minulosti či budoucnosti.“<sup>6</sup>

### 1.3 Způsob jakým děti informace zpracovávají

1. Magičnost – předškolní dítě nevidí velký rozdíl mezi skutečností a fantazií
2. Animismus – oživení neživých objektů, přiřítají vlastnosti živých bytostí i neživým objektům. Například předškolní chlapec ostříhal plyšové kočky chlupy a velice se divil, když se jeho matka rozlobila. Argumentoval tím, že jí přece znovu narostou, tak jako jemu narostly vlasy<sup>7</sup>
3. Arteficialismus – způsob výkladu okolního světa, někdo (rozumí se, že nejspíš nějaký člověk) jej udělal př. Hory vznikly tak, že někdo nasázel kameny a ty tu vyrostly, Hvězdy a měsíc dal na oblohu, napustil vodu do rybníka, na něm udělal do rána led atd.
4. Absolutismus – je jedním z projevů potřeby jistoty.<sup>8</sup>

Mladší předškolní dítě ještě nerozumí vztahům mezi jednotlivými formami existence. Neberou v úvahu možnost, že nové uspořádání může být navraceno do původního stavu. Ve svých experimentech ukazoval, jak si mladší předškolní děti pletou vnější vzhled s podstatou skutečnosti.

Když něco nějak vypadá, tak to dle jejich názoru také takové musí být, a naopak. Např. Když by se někdo převlékl za čerta nebo Mikuláše, tak by si myslely, že se v něj proměnil.

- **Funkční vlastnosti**, například vlak i auto jede a může něco vozit
- **Příčinné souvislosti**, například čokoláda : rozteklá čokoláda = led : ?
- **Stupně vyjádření**, dovedou uvažovat v dimenzi poklesu, resp. nárůstu.

---

<sup>6</sup> LANGMEIER, J. *Vývojová psychologie pro dětské lékaře*. Praha: Avicenum, 1991. s. 62 – 73.

<sup>7</sup> Srov. STRAŠÍKOVÁ, B. *Z dětských mudrosloví*. Praha: Karolinum, 2000. s. 77 – 79.

<sup>8</sup> Srov. LANGMEIER, J. *Vývojová psychologie pro dětské lékaře*. Praha: Avicenum, 1991. s. 62 – 73.

## 1.4 Chápání prostoru, času a počtu

**Prostor:** Egocentrická perspektiva-charakteristická pro orientaci v prostoru. Předškolní děti mají tendenci přeceňovat velikost nejbližších objektů, protože se jim zdají velké, a podceňovat velikost vzdálenějších, protože je vidí malé. Neumí dobře odhadovat prostorové vztahy. Posuzují je také podle toho, jak se jim jeví. Dovedou bez problému rozlišovat polohu nahoře a dole, ale k takové decentraci, která by umožnila diferencovat polohu vpravo a vlevo, dítě ještě nedozrálo.<sup>9</sup>

**Čas:** „Předškolní děti zvládnou pojmy „dříve“ a „později“, rozlišují delší a kratší dobu. Chápu obě časové dimenze, délku trvání i pořadí událostí, a na konci tohoto období začínají rozumět jejich vztahům. Pětileté děti chápu souvislost mezi počátkem, konce, a celkovým trváním, i když jejich úvahu může snadno ovlivnit aktuální kontext. Vědí, že když něco skončilo později, muselo to trvat déle.

Pro členění času využívají předškolní děti nanejvýš dnů v týdnu, měsíce a roční období sice vyjmenují, ale při přemýšlení nepoužívají. Mají určité znalosti o dlouhodobějších časových intervalech, čtyřletí např. Vědí, že událost, která proběhla před týdnem, je bližší současnosti než ta, která se stala před pěti týdny

**Počet:** Předškolní dítě se naučí chápat počet jako jedno z možných klasifikačních kritérií.

Předškolní dítě zná názvy čísel, ale ještě plně nechápe podstatu číselného pojmu. Chápe základní kategorii, jako je „málo“ či „hodně“. Vědí, že když přidáme, je toho více, když ubereme – méně.“<sup>10</sup>

Předškolní děti posuzují množství především vizuálně, tj. percepčním odhadem. Tímto způsobem lze diferencovat pouze skupiny předmětů, které mají nanejvýš 4-5 jednotek. Pokud by jich bylo víc, pak dítě sice pozná, že jde o větší množství, ale přesnějším způsobem diferencovat nedovede. To je možné teprve tehdy, když začne jednotky množiny počítat. Odhad rozdílnosti počtu je snadnější, pokud může dítě obě množiny vizuálně porovnávat.

---

<sup>9</sup> VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie I. Dětství a dospívání*. Praha: Karolinum. 2005. 173 – 197.

<sup>10</sup> Srov. Tamtéž. 173 – 197.

Ačkoliv předškolní děti umí skupinu věcí spočítat a stejně tak jí umí nenumernickým způsobem odhadnout, nedovedou tyto dvě dovednosti užívat současně. K jejich integraci dochází postupně mezi 4. a 6. rokem.

Počítání předškolních dětí má některé charakteristické rysy:

- předškolní děti mají tendenci přiřadit každému objektu jedno číslo, i když občas nějaký vynechají a jiný počítají vícekrát.
- není jim ještě zcela jasné, že pořadí čísel je závazné a že nelze nějaké přeskočit nebo je použít dvakrát.
- nemusí si vždycky uvědomovat, že poslední číslo v řadě označuje celkový počet.<sup>11</sup>

## 1.5 Vývoj paměti

„Rozvoj paměťových schopností závisí na zrání příslušných mozkových struktur, na aktuální úrovni kognitivních schopností a na zkušenosti. Projevuje se ve třech oblastech.

Paměť zvyšuje kapacitu a informace jsou zpracovávány rychle. Významně závisí na schopnosti selektivního a systematického zaměření pozornosti. Paměť se zlepšuje již mezi 3. a 6. rokem. Rychlost zpracování informací narůstá přibližně o 15-20% za rok.

**Rozvoj paměťových strategií** tj. způsobů, které slouží k lepšímu zapamatování a uchování informací, je v předškolním věku ještě velmi omezený. Ještě nedovedou aplikovat zkušenosti získané v jedné oblasti na druhou, nejsou schopné jejich generalizace.

Kromě toho by je náročnost soustředění na takový postup zatěžovala natolik, že by stejně neměl potřebný efekt.“<sup>12</sup>

V předškolním věku je někdy neúmyslné zapamatování efektivnější, protože dítě ještě správně nepoužívá paměťové strategie. **Rozvoj metapaměti**, tj. obecných znalostí o fungování paměti i o vlastních paměťových schopnostech, je v předškolním věku na

---

<sup>11</sup> Srov. VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie I. Dětství a dospívání*. Praha: Karolinum. 2005, s. 173-197.

<sup>12</sup> VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie I. Dětství a dospívání*. Praha: Karolinum. 2005, s. 173-197.

nízké úrovni. A pokud děti o paměti něco vědí, nedovedou tyto znalosti prakticky využít. Např. 4leté děti chápou, že je těžší si zapamatovat více položek: 5leté děti vědí, že je lehčí si zapamatovat to, co znají, znovupoznání věcí či slov je snažší než reprodukce a že se časem čím dál víc zapomíná.

**Explicitní epizodická paměť** – Zpracovává a uchovává osobně prožité události

**Implicitní procedurální paměť** – má velký význam v každodenních situacích, kdy se děti učí pozorováním jiných lidí. Projeví se osvojením různých dovedností.

## 1.6 Vývoj verbálních schopností

Jazyk je velmi těsně spojen s rozvojem poznávacích procesů.

Předškolní děti rozvíjejí verbální schopnosti při řeči s dospělými a staršími dětmi. Učí se od nich různým způsobem vyjadřování, napodobují jejich projev. Ale i nápodoba verbálního vyjádření má selektivní charakter. Předškolní děti nepřejímají všechno, co slyší. Většinou si zapamatují jen určitou část sdělení, kterou opakují bezprostředně poté, co ji slyšely.<sup>13</sup>

„Z hlediska rozvoje poznávacích procesů je významnou složkou vývoje tzn. egocentrická řeč. Je řečí pro sebe, nehledá a nepotřebuje posluchače. Dítě si povídá pro sebe bez ohledu na jiné, a proto nemusí říkat všechno.“<sup>14</sup>

Egocentrická řeč může mít různý význam:

- Expresivní – dítě vyjadřuje slovně své pocity
- Regulační – děti řídí své jednání pokyny, které zaslechly u svých rodičů
- Kognitivní – dítě komentuje své jednání a to mu pomáhá pochopit situaci<sup>15</sup>

---

<sup>13</sup> Srov. VÁGNEROVÁ, M. tamtéž s. 173 – 197.

<sup>14</sup> VYGOTSKÝ, L. S. Myšlení a řeč. Praha: SPN. 1972. s. 95 – 102.

<sup>15</sup> Srov. VYGOTSKÝ, L. S. Myšlení a řeč. Praha: SPN. 1972. s. 95 – 102.

## 1.7 Emoční vývoj

„Předškolní děti jsou ve svých emocích již stabilnější a vyrovnanější než děti v batolecím věku. Ale přesto stále lehkou přecházejí z jedné emočního prožitku do druhé, např. se střídá smích a pláč. Většina emočních prožitků je stále vázána na aktuální situaci, je nějak spojena s momentálním uspokojením či neuspokojením. Postupně se rozvíjí emoční paměť, jež má implicitní charakter. Děti předškolního věku bývají často pozitivně laděné, ubývá negativních emočních ladění.“<sup>16</sup>

Typickým pozitivním emočním stavem je v předškolním věku veselost, rozvíjí se smysl pro humor. Způsob chápání humorných situací odpovídá uvažování dětí tohoto věku. Dětské žerty bývají z kognitivního hlediska jednoduché. Ve 4 letech považují děti za legrační opakování nesmyslných nebo tabuizovaných slov. Zvláště důvěrní kamarádi se často baví různými vtipy. Sdílení legrace je důležitou součástí mezilidských vztahů.<sup>17</sup>

„V předškolním věku se rozvíjejí i vztahové emoce. V sociálním kontextu se objevují city, jako je láska, sympatie a nesympatie, ale i soucit či pocity sounáležitosti.

To jak je dítě emočně laděné, jak bude v určité situaci reagovat, závisí na typu temperamentu, ale i na zkušenosti, na míře jistoty a bezpečí v rámci rodiny. Není překvapující, že u dětí, které mají bezpečné zázemí, převažují pozitivní emoce a lepší porozumění citovému ladění jiných osob.

Děti citově deprimované reagují častěji negativně a ostatním lidem tak dobře rozumějí. Citová vyrovnanost předškolního dítěte závisí na citových reakcích jiných, zejména blízkých lidí.“<sup>18</sup>

„Vcítění do emočního ladění jiného člověka, především pokud je dítěti nějak blízký, může vést k indukci stejného prožitku či hodnocení. Snadnost emočního přenosu pěkně vyjadřuje 5letý chlapec, když žádá svou matku: „Neříkej přede mnou, že někoho nemáte

---

<sup>16</sup> MATĚJČEK, Z. *Chvála přátelství*. Psychologie dnes. 1999. s. 6.

<sup>17</sup> Srov. MATĚJČEK, Z. *Chvála přátelství*. Psychologie dnes. 1999. s. 6.

<sup>18</sup> DeLEONARDIS, M., LATERRASSE, C. Socioafektivní vývoj malého dítěte. ŠULOVÁ, L. ZAUCHE – GAUDRON, CH.: *Předškolní dítě a jeho svět*. Praha: Karolinum. 2003. s. 55 – 58.

rádi. Já ho pak taky nemám rád a nevím proč.“ Dětská sugestibilita se neprojevuje jen nekritickým přijímáním názorů jiných lidí, ale i jejich emočního vyladění.“<sup>19</sup>

Děti, které dokázaly přesněji diferencovat pocity jiných lidí, byly u svých vrstevníků oblíbenější. Je třeba připomenout, že to častěji byly děti, které měly možnost získat potřebnou zkušenost. Rodiče mohou děti naučit chápat význam různých citových prožitků, mohou jim pomoci k emočnímu porozumění svými reakcemi na dětské nálady i vysvětlením vlastních pocitů. Předškolní děti již obvykle mají dostatečně bohatý slovník pro označení emocí. Porozumění jednotlivých pojmům si mohou zlepšit v rozhovoru s dospělými, při čtení pohádek, vyprávění příběhů apod. Záleží také na tom, jak komplexního a vybraného jazyka rodiče při popisu a charakteristice emocí užívají.<sup>20</sup>

---

<sup>19</sup> STRAŠÍKOVÁ, B. Z dětských mudrosloví. Praha: Karolinum. 2000. s. 77 – 79.

<sup>20</sup> Srov. Tamtéž. s. 77 – 79.

## 2 Hudební vývoj dítěte v předškolním věku

Hudební cit se utváří už v prvním šestinedělní života dítěte. V dětství má hudba největší účinek, dokáže vyvolat motorickou reakci již v prvních měsících života. Později ovlivňuje příznivě jeho rozumový, citový i mravní život. Ovlivňuje i jeho fantazii a představivost. Dokáže navodit náladu dítěte.<sup>21</sup>

„Hudební projevy v tomto věku těsně souvisí s motorikou těla a s rytmickými pohyby.

Prvních šest let života spojujeme nerozlučně s rozvojem hlasu, sluchu a s tvorbou zvukové stránky řeči (s melodií, rytmem a tempem).“<sup>22</sup>

V předškolním období se úroveň hudebních schopností velmi zlepšuje. Velmi se zlepšují například hudebně sluchové schopnosti. Do šesti let vzrůstá dvojnásobně kvalita rozlišovacích (diferenciačních) sluchových schopností pro sílu (intenzitu), délku (trvání) a výšku (frekvenci) tónů (zvuků).“<sup>23</sup>

Dítě má v tomto věku již základní pěvecké dovednosti, které se dále intenzivně rozvíjejí. Příčinou zatím nedokonale rozvinutého hrtanového svalstva, má dětský hlas svůj typický tón. Rozsah hlasu se s přibývajícím věkem a s častější pěveckou aktivitou zvětšuje: lze předpokládat, že v časovém průběhu od čtyř do šesti let hlasový rozsah zvětšuje.

Pěvecká činnost u dětí v tomto věku velmi oblíbená. Obvykle je realizována rytmizováním a melodizací říkadél a doprovázena hrou na tělo a na Orffovy nástroje.<sup>24</sup>

---

<sup>21</sup> Srov. MÁTEJOVÁ, Z., MAŠURA, S. *Muzikoterapia v liečebnej pedagogike*. Bratislava: SPN 22- 24. 1992. s. 22 – 24.

<sup>22</sup> Tamtéž. S. 22 – 24.

<sup>23</sup> KODEJŠKA, M. *Interaktivní hudební výchova dítěte předškolního věku*. Praha: Univerzita Karlova v Praze – Pedagogická fakulta. 2002. s.112 – 114.

<sup>24</sup>Srov. SEDLÁK, F. *Základy hudební psychologie*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství. 1990. s. 64 – 68.



Velmi oblíbenými činnostmi u dětí v předškolním věku jsou hudebně pohybové činnosti a různé hudební hry. Jde o scénické vyjádření obsahu písně, ale je možné v tomto věku již začít i s prvními tanečními kreacemi (např. řadové nebo kruhové tance). Pohybem dětí mohou také vyjadřovat hudebně výrazové prostředky (např. potichu - nahlas, nízko - vysoko).<sup>25</sup>

## 2.1 Vývoj a rozdíly hudebních schopností mezi chlapci a dívkami

Rozdíly v psychickém vývoji chlapců a dívek existují, ale nejsou velké a jsou spíše individuální. V některých studiích se například ukázalo, že dívky začínají mluvit dříve, než chlapci, ale tyto údaje nejsou zcela prokázané. V předškolním věku si chlapci i dívky raději hrají s příslušníky vlastního pohlaví. Dívky tvoří obvykle menší skupiny (po 2-3), než chlapci (po 4-5) a hry dívek jsou klidnější a různorodější.<sup>26</sup>

„Hry chlapců bývají obvykle rušnější a více konstruktivní, chlapci také vyjadřují větší potřebu interakce s vrstevníky. Hrají zde také velkou roli stereotypy: „Rozdíl mezi ženami a muži v rozvoji dosažených hudebních schopností je do značné míry dán tradičními kulturními stereotypy.“<sup>27</sup>

Nebyly objeveny významnější rozdíly mezi muži a ženami v úrovni hudebních schopností. Pokud byly nějaké rozdíly objeveny, obvykle byly připisovány tomu, že ženy se více věnovaly hře na hudební nástroj, než muži.

Byl prováděn výzkum u pětiletých a šestiletých dětí. Výsledky neukázaly žádné významné rozdíly mezi dívkami a chlapci v oblasti hudebních schopností. V oblasti rytmických schopností autoři objevili o trochu lepší výkony dívek při několika úkolech: "v pleskání oběma rukama o kolena v sedě, ve střídavém pleskání rukama o kolena v sedě, ve střídavém dupání nohama do země v sedě, a v chůzi na místě ve stoje"<sup>28</sup>

<sup>25</sup> SEDLÁK, F. *Základy hudební psychologie*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství. 1990. s. 64 – 68.

<sup>26</sup> LANGMEIER, J., KREJČÍŘOVÁ, D. *Vývojová psychologie*. Praha: Grada. 2006. s. 52 – 53.

<sup>27</sup> FRANĚK, M. *Hudební psychologie*. Praha: Karolinum. 2005. s. 24 – 27.

<sup>28</sup> Srov. Tamtéž. s. 24 – 27.

## 2.2 Co může namáhat dětský hlas

- dlouhé zatížení
- výškové hranice nemá být překročena
- nutno vyhnout se tlaku na hlasivky

Je-li toto respektováno, v 6 letech dětský hlas je schopen samostatné hlasové výchovy i vokální reprodukce v přiměřeném rozsahu.

Systematickou hudební výchovu je možno v 5 a 6 letech rozezpívat většinu dětí. Soustavně vedený zpěv rozvíjí i výškově diferenciací schopnosti sluchového analyzátoru, tonální a rytmické cítění a hudební představy.

Předškolní věk – rozhodující období pro hudební rozvoj dítěte. Muzické činnosti tvoří základ komplexněji koncipované hudební výchovy.<sup>29</sup>

## 2.3 Hudební zralost dítěte při vstupu do školy

Hudební připravenost je vázána na absolutní vývojový stupeň a také vyplývá z požadavků kladených na dítě platnými osnovami hudební výchovy.

### 2.3.1 Výzkum:

Nejprve zkoumá komplexní funkce hudebního sluchu

1. Základní orientace v melodii – např. zachytit stoupající a klesající melodii
2. Schopnost soustředit se k výškovému vnímání – např. zaposlouchat se do dvojice rozdílných tónů.
3. Rozvinuté tonální cítění – to se projevuje schopností poznávat mimotonální tón 5 stupňové durové řadě nebo v celé durové stupnici – emocionálně rozeznávat ukončení melodie.
4. Existence základních hudebních představ – např. poznávání zahraných nebo zazpívaných úryvků známé písně.

---

<sup>29</sup> CÁBOVÁ, V. *Metodický materiál, dechová, hlasová, melodická cvičení, rytmická a rytmicko – melodická cvičení*, České Budějovice: Okresní pedagogické středisko OŠ ONV kabinet Mateřských škol. 1984. s. 3 – 6.

5. Rozvinutá hudební paměť – schopnost udržet ve vědomí sled alespoň 3-5 tónů krátkého úryvku.<sup>30</sup>

## 2.4 Oblast rytmického cítění a motoriky

Děti se učí správně vykročit do rytmu hudby, pochodovat jako vojáci. Snaží se dodržet synchronizaci kroků s tempem hudby a zachytit změny v tempu. Učí se také vyťukat jednoduchý rytmus a vyjádřit pohybem pojmy vysoko, nízko, pomalu, rychle.

## 2.5 Pěvecké dovednosti

Dítě se učí imitovat melodizované říkadla, zazpívat jednoduchou píseň v individuální hlasové poloze. Nejlépe v tónové oblasti C.

## 2.6 Rytmická cvičení a rytmickomelodická cvičení

K tomu, aby dítě lehce zvládlo jednoduché rytmy, nám pomůže nejlépe mluvené slovo.

Učitelka nejprve procvičí výslovnost jednoduchého rytmizovaného říkadla tak, že děti říkadlo přednesou šepotem, s němou artikulací úst, silněji, nejsilněji, hrozivě, tajemně, žertovně, naučí děti přecházet z f do pp, to znamená, že se ze silného přednesu říkadla přejde do tiché recitace a naopak.

Po tomto procvičování přecházíme k rytmickému výcviku a to tímto způsobem.

1. rytmizace mluveného slova formou jednoduchých pohybů – tleskání, pleskání, plácání, podupávání, šuškáání, duté dlaně, dvěma prsty ťukat o sebe.
2. přechod k melodickému ztvárnění formou převedení rytmizovaných slov v melodická říkadla s možností použití dětských hudebních nástrojů.<sup>31</sup>

„Veškerá činnost prováděná s dětmi je řízena motivací a vychází ze spontánních dětských projevů plných radosti a impulsivnosti. Proto i počáteční rytmická cvičení, která slouží k zvládnutí nejjednodušších rytmů, jsou touto zásadou řízena. Rytmická

---

<sup>30</sup> CÁBOVÁ, V. *Metodický materiál, dechová, hlasová, melodická cvičení, rytmická a rytmicko – melodická cvičení*, České Budějovice: Okresní pedagogické středisko OŠ ONV kabinet Mateřských škol. 1984. s. 3 – 6.

<sup>31</sup> Srov. Tamtéž. s. 3-6.

pravidelnost může být vyjádřena slovem a jednoduchým pohybem, spojených s určitou konkrétní představou.

Příklad: bim, bam, bim, bam – zvonění zvonu spojeno se švihem paží, houpy, houpy - houpání, kolébání panenky. První jednoduché rytmy poznají děti opět pomocí slova a pohybu. Začínáme říkat a tleskat či vyťukávat – oba tyto pohyby jsou pro děti velmi přijatelné a jednoduché – jednotaktové motivy. Každý opakujeme několikrát.<sup>32</sup>

---

<sup>32</sup> CÁBOVÁ, V. *Metodický materiál, dechová, hlasová, melodická cvičení, rytmická a rytmicke – melodická cvičení*, České Budějovice: Okresní pedagogické středisko OŠ ONV kabinet Mateřských škol. 1984. s. 3-6.

## 3 Rytmus

„Rytmus – z řeč. *rhythmós*, takt, rytmus. V obecném významu každé pravidelné střídání nebo opakování nějakého děje, týchž nebo podobných jevů v jejich časové následnosti. Rytmus existuje v přírodě, je jednou z tělesných funkcí neovlivňovaných lidskou vůlí. V hudbě patří k základním formotvorným a výrazovým parametrům. Rytmus se v živém provedení hudební skladby většinou spojuje s melodií, v novodobé hudbě evropské i s harmonií. V různých druzích hudebních kultur existují různé druhy rytmu.<sup>33</sup> Rytmus - výraz řádu a symetrie, proniká tělem až k duši, oživuje člověka celého a objevuje harmonii vší jeho osobnosti.“<sup>34</sup>

### 3.1 Rytmičtý výcvik

Rytmičtý výcvik rozvíjí především rytmičtý citění dětí, je to jedna z podstatných hudebních schopností. Rytmičtý citění se u dětí rozvíjí brzy a má na ně pozitivní vliv zejména podnětné prostřední. Když mají děti dostatek příležitostí k rytmičtý deklamaci textů, tzn. Říkadél, rozpočítadel, dětských veršovanék, často k nim připojují rytmičtý pohybové celého těla. To jim umožňuje rytmus opakovaně prožívat též pohybové a o to pevnější a přesnější je pak jejich rytmičtý citění.<sup>35</sup>

„Proto po stránce rytmičtý se daleko více dětí již při vstupu do školy jeví šikovnější a rozvinutější. Ve škole se pak rytmičtý citění rozvíjí ve dvou směrech, a to jednak v procesu rytmičtý improvizace formou hry na ozvěnu a na otázku a odpověď. Dále pak v rytmičtý výchově podle not. Ta vede k schopnosti přečíst a následně zahrát rytmus zapsaný v notách, ale též ke schopnosti graficky – notovým písmem – zapsat rytmus, který dítě slyší.“<sup>36</sup>

---

<sup>33</sup> VYSLOUŽIL, J. *Hudební slovník pro každého*. Vizovice: Lípa. 1995. s. 110 – 111.

<sup>34</sup> JENČKOVÁ, E. *Hudba a pohyb ve školce*. Hradec Králové: Orlice. 2002. s. 75 – 76.

<sup>35</sup> Čerpáno a upraveno z : [http://eamos.pf.jcu.cz/amos/kat\\_hv/modules/low/kurz\\_text.php](http://eamos.pf.jcu.cz/amos/kat_hv/modules/low/kurz_text.php)? [cit. 17.ledna,2012].

<sup>36</sup> Čerpáno z : [http://eamos.pf.jcu.cz/amos/kat\\_hv/modules/low/kurz\\_text.php](http://eamos.pf.jcu.cz/amos/kat_hv/modules/low/kurz_text.php)? [cit. 17.ledna,2012].

### 3.1.1 Tři základní rytmické pojmy

#### Rytmus

„Je střídání tónů různých délek, tónů kratších i delších. V hudebních skladbách se rytmus uskutečňuje vždy na podkladě metra a k přízvučným tónům se přidružují skupiny dalších tónů, které tak vytvářejí rytmické útvary. Mezi rytmické útvary řadíme např. i trioly, duoly a dále charakteristické rytmy různých tanců.

Častým rytmickým útvarem je tzv. tečkovaný rytmus: sestává ze dvou tónů, první trvá tři doby a druhý jednu dobu, např. nota tříosminová a osminová, protože se první nota značí vždy s tečkou / čtvrt'ová nota s tečkou + osminka, osminová nota s tečkou + šestnáctina, užívá se názvu tečkovaný rytmus.

Zvláštním a velmi nápadným rytmickým útvarem je synkopa. Tón nastupuje na nepřízvučnou dobu a trvá před následující dobu přízvučnou, přičemž přebírá její přízvuk.

Ovšem ve skutečnosti je mimořádný přízvuk na synkopě vždy podstatně větší, než na původní době přízvučné. Synkopy se v hudbě vyskytují jak v melodii tak v doprovodu tzv. synkopický doprovod.<sup>37</sup>

#### Metrum

„Metrum znamená v hudbě střídání přízvučných a nepřízvučných dob. Ve dvoudobém metru se střídá vždy jedna doba přízvučná a jedna nepřízvučná, ve třídobém následují vždy po jedné době přízvučné dvě doby nepřízvučné. V hudebních skladbách odpovídá metrum většinou taktům, protože tak se obvykle určuje podle metra. Podobně jako takt i metrum může být nejen dvou a třídobé, ale i vícedobé.“<sup>38</sup>

#### Takt

„Takt je označován buď jako rytmický celek, časová jednotka složená z určitého počtu těžkých a lehkých dob stejného trvání, nebo též jako notový zápis této jednotky, který je ohraničen dvěma svislými taktovými čarami.“<sup>39</sup>

---

<sup>37</sup> MACURA, M, a kol. *Hudba a zpěv*. Ostravská univerzita – pedagogická fakulta: REPROINS. 2001. s.23.

<sup>38</sup> Tamtéž s. 23.

<sup>39</sup> Čerpáno z : [http://eamos.pf.jcu.cz/amos/kat\\_hv/modules/low/kurz\\_text.php?](http://eamos.pf.jcu.cz/amos/kat_hv/modules/low/kurz_text.php?) [cit. 17.ledna, 2012].

„Pro začínající muzikanty bude samozřejmě mnohem jednodušší určit takt tak, že z metra vyčlení pouze těžké doby, které zahrají. Procvičovat tuto dovednost budeme opět zpěvem písní a jejich doprovázením 1. taktovou dobou.“<sup>40</sup>

### 3.2 Rytmičké cítění

„Rytmičké cítění je velmi důležitá součást hudebnosti. Vymezuje ho i Gardner, který se klasifikací hudebních schopností příliš nezabývá a stanovuje pouze základní hudební aspekty, které tvoří pravé "jádro" hudby. Tyto dva hudební aspekty jsou melodie a právě rytmus (za ně autor ještě zařazuje tónbr zvuku). V hudbě některých kultur se uplatňuje více melodie (některé země Orientu) a v některých více rytmus (některé africké země).“<sup>41</sup>

Zvláštností rytmičkého cítění je, že sice je zprostředkováno hudebně sluchovými schopnostmi, ale také se zde významně uplatňují především motorické složky schopností. Podstatou rytmičkého cítění je vazba hudby na čas a to, že je hudba časově členěna. Podle Motorický základ u rytmičkého cítění není pouze výsledkem, ale i podmínkou rytmičkého cítění. Rytmus se tedy nedá oddělit od motorických pohybů, rytmus není jedincem pouze slyšen, ale také utvářen. Tyto rytmičké pohyby mohou přitom být zcela neuvědomované jedincem (např. pohyby hlasového, dýchacího ústrojí). Rytmus však nelze redukovat pouze na motorickou složku. Na základě analýzy různých výzkumů dochází k tomuto shrnutí: "Smysl pro hudební rytmus má nejen motorický, ale i emocionální základ - jeho základem je vnímání hudebního výrazu. Proto mimo hudbu se nemůže smysl pro hudební rytmus ani probouzet ani rozvíjet".<sup>42</sup>

„U schopností rytmičkého cítění se nejedná pouze o rytmus, ale i o další prostředky časového členění hudby: metrum, pulz, hybnost, tempo a jeho změny.“<sup>43</sup>

---

<sup>40</sup> Čerpáno z : [http://eamos.pf.jcu.cz/amos/kat\\_hv/modules/low/kurz\\_text.php?](http://eamos.pf.jcu.cz/amos/kat_hv/modules/low/kurz_text.php?) [cit. 17.ledna, 2012].

<sup>41</sup> GARDNER, H. *Dimenze myšlení : Teorie rozmanitých inteligencí*. Praha : Portál. 1999. s. 46 – 48.

<sup>42</sup> TĚPLOV, B. M. *Psychologie hudebních schopností*. Praha : Státní hudební nakladatelství, 1965. s. 33 – 35.

<sup>43</sup> SEDLÁK, F. *Základy hudební psychologie*. Praha : Státní pedagogické nakladatelství, 1990. s. 48 – 49.

### 3.2.1 Klíčový význam motoriky

„Pro rozvoj rytmického cítění platí, že musí procházet motorikou dítěte, Čím je dítě mladší, tím více je potřebné zapojovat tzv. hrubou motoriku – tedy pohyby končetin, hlavy, trupu. Oblíbené činnosti jsou pochodování, chůze různými způsoby, taneční kroky a pohyby. Tempo přizpůsobujeme hudebnímu cítění a vnímání dětí a zároveň i jejich pohybovým možnostem.“<sup>44</sup>

Budeme – li trpělivě a dostatečně vytrvale aktivovat hrubou motoriku v rytmických činnostech, bude se postupně koordinovat nervově svalová činnost dítěte a začnou se vytvářet vnitřní rytmické představy. Dítě pak bude schopno i vsedě nebo v klidovém stavu správně cítit svým vnitřním sluchem rytmické hodnoty, což se pak projevuje při rytmicky správném zpěvu, při hře na dětské nástroje i při všech dalších hudebních činnostech. Rozvíjením rytmického cítění při rytmických hudebních činnostech rozvíjíme nejen hudební schopnosti dítěte, ale i jeho bystrost vnímání, koncentrabilitu, jemnou motoriku a neurosvalovou koordinaci.<sup>45</sup>

### 3.2.2 Proč se v mateřské škole věnovat rozvoji rytmického cítění

Z pohledu hudební pedagogiky a hudební i obecné a vývojové psychologie se o významnosti rozvíjení rytmického cítění pro celkový vyvážený rozvoj osobnosti dítěte nepochybuje. Nahlédneme-li do kurikulárního dokumentu Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání (RVP PV, 2004), zjišťujeme, že v oblasti dílčích vzdělávacích cílů, vzdělávací nabídky i očekávaných výstupů mají činnosti rytmického charakteru velmi četné formy zastoupení, ať už v přímé, či nepřímé formě.

Prostřednictvím hudebních a rytmických činností lze úspěšně přispívat k naplňování řady očekávaných výstupů, např. dítě si osvojí dovednost:

- zachovávat správné držení těla
- zvládnout základní pohybové dovednosti a prostorovou orientaci, běžné způsoby pohybu v různém prostředí

---

<sup>44</sup> Čerpáno z: <http://clanky.rvp.cz/clanek/c/P/13431/predskolni-dite-a-rytmicke-citeni.html/> [cit. 4. listopadu, 2011].

<sup>45</sup> Čerpáno a upraveno z <http://clanky.rvp.cz/clanek/c/P/13431/predskolni-dite-a-rytmicke-citeni.html>.



- koordinovat lokomoci a další polohy a pohyby těla, sladit pohyb s rytmem a hudbou
- vědomě napodobit jednoduchý pohyb podle vzoru a přizpůsobit jej podle pokynu
- ovládat dechové svalstvo, sladit pohyb se zpěvem
- vnímat a rozlišovat pomocí všech smyslů (sluchově rozlišovat, zvuky a tóny, zrakově rozlišovat tvary předmětů a jiné specifické znaky, rozlišovat vůně, chutě, vnímat hmatem apod.)
- ovládat koordinaci ruky a oka, zvládat jemnou motoriku (zacházet s předměty denní potřeby, s drobnými pomůckami, s nástroji, náčiním) atd.<sup>46</sup>

Podobně lze v souvislosti s rytmickými projevy najít mnoho výchovných oblastí, uváděných též v RVP PV, v nichž dítě realizuje svoji psychiku (tvořivost, emocionalita, empatie, projevy temperamentu a kontrola chování), vztah k sobě samému i k ostatním ve skupině a postojů a jejich konfrontace se způsoby prožívání a cítění ostatních jedinců ve skupině osvojování si základů sociálního chování apod. Podobný význam mají ovšem i hudební aktivity v širším měřítku.<sup>47</sup>

### 3.2.3 Formy rozvíjení rytmického cítění

1. „U nejmenších dětí, 2-3 letých, je nejvhodnější použít přirozenou metodu našich maminek- rytmickou deklamací říkadél, rozpočítadel, popěveků a písniček s doprovodem hry na tělo a elementárního pohybu. Rytmická deklamacie je rytmizovaná mluvená řeč, výrazně vyslovovaná. Připojí-li dítě k deklamací vhodný pohyb, jednak zpřesní vykonávané rytmické pohyby, jednak spojení textu a pohybového vyjádření umocní emocionální prožívání deklamovaného textu- dítě se tak rozvíjí i po emoční stránce, učí se adekvátně

---

<sup>46</sup> Čerpáno z: <http://clanky.rvp.cz/clanek/c/P/13431/predskolni-dite-a-rytmicke-citeni.html/> [cit. 4. listopadu, 2011].

<sup>47</sup> Čerpáno a upraveno z: <http://clanky.rvp.cz/clanek/c/P/13431/predskolni-dite-a-rytmicke-citeni.html>

projevovat své emoce probuzené deklamací a pohybem. Vhodnými pohyby jsou tleskání, pleskání, podupy, chůze.

2. Ve věku 3-4 let můžeme k rytmickému vyjádření už začít plně využívat nástroje Orffovského instrumentáře, nejlépe se k tomu hodí nástroje rytmické bicí.
3. Používáme je rovněž k doprovodu rytmické deklamace, ale také k rytmickému doprovodu zpěvu popěvků a písní. Můžeme kombinovat hru na tělo nebo jiné pohyby, třeba dramatizačního charakteru, s hrou na nástroje. Rytmický doprovod je buď totožný s rytmem písničky, nebo později již dítě dokáže hrát jen na první dobu v taktu. Postupně vytváříme doprovodné rytmy i jinak, hrát střídavě na lehké i těžké doby- je možné při tom napodobovat učitelku nebo improvizovat vlastní doprovod – u starších dětí.“<sup>48</sup>
4. „Hudební pohybová průprava již zahrnuje základní taneční kroky – chůzi, běh, poskočný krok, přísunný krok, cval aj., taneční pohyby hlavy, trupu, paží a dále též pohyb v prostoru. Pro děti bývá nejobvyklejší pohybovat se po obvodu místnosti, tedy po kruhu nebo elipse, a mívají problém s pohybem v prostoru neuspořádaném, všemi směry. Oblíbený je pohyb na způsob hada – jeden vede a ostatní se drží v pase jeden za druhým a „prolézají“ místností, kudy je „hlava“ hada vede. Jde-li při tom o rozvoj rytmického cítění, měla by být k tomu hrána rytmicky výrazná hudba, tempo přiměřené pohybovým možnostem dětí. Pokud děti neudrží pravidelný rytmus svých kroků, je vhodné podpořit vnímání rytmu hrou metra nebo jen 1. doby v taktu na dobře slyšitelný rytmický nástroj, případně slovně\_ Le-vá, pra-vá,...Děti by měly být schopné se pohybovat také samostatně, a to vpřed, vzad, stranou, kolem své osy apod. Oblíbené jsou pohyby k písničkám, kdy dítě znázorňuje rytmickými pohyby různé pracovní činnosti. Je to např. u písní Čížečku, čížečku, Tluče bubeníček. Zajíček v své jamce, Já jsem muzikant, Pásla ovečky, Zlatá brána, apod. Spojení zpěvu a tělesného pohybu je nejpřirozenější metodou, jak rozvinout neurosvalovou

---

<sup>48</sup> ŠIMANOVSKÝ, Z.; TICHÁ, A. *Lidové písničky a hry s nimi*. 1. vyd. Praha : Portál, 1999. Taktéž. FISCHER, V. *Elce, pelce kotrmelce*. Praha : Supraphon, 1982. Taktéž. HRADECKÝ, E. *Zpěvníček pro nejmenší*. Praha : Supraphon, 1986. Taktéž. D'ANDREA, F. *Rozvíjíme hudební vnímání a vyjadřování*. České vydání. Praha : Portál, 1998.

koordinaci dítěte, a je třeba připomenout příznivou funkci tohoto spojení – tedy slova písni s intonací hlasu a rytmickým pohybem mluvidel, případně celého těla – i pro rozvoj tělesného pohybu a řeči u dětí s různými druhy tělesného či mentálního postižení.“<sup>49</sup>

5. „Didaktické hry s rytmem – rozvíjejí cíleně specifické hudební schopnosti a zároveň rozvíjí a stimulují celkově osobnost dítěte – ve smyslu výše uvedených cílů a výstupů. Hry s rytmem mají i terapeutické možnosti, využití, avšak při odlišném pojetí cílů činností. Jednoduchými příklady didaktických her rytmem jsou např:

- tleskání: stojíme v kruhu a první hráč lehce tleskne směrem k sousedovi po pravé ruce, ten tlesknutí převezme a pošle dál.
- Tlesknutí obíhá po kruhu, až se všechny děti vystřídají, i několikrát po sobě. Dále lze měnit směr, měnit způsoby provádění, měnit tempo atd.
- Dupání v kruhu, Natřásání, Bubnování na pusu
- Říkačky v kruhu, rytmus slov a vět, rýmovánky“<sup>50</sup>

### 3.2.4 Přesnost provádění rytmických cvičení a her

Jistě není smyslem rytmických a hudebních her a činností, aby byly prováděny všemi dětmi z cela správně, rytmicky přesně. Mateřská škola není hudební školou s výkonovým zaměřením. Na druhou stranu však stojí za připomenutí, že není dobré ani děti podceňovat. Jak bylo výše uvedeno, velká většina dětí běžné populace má dostatek vloh a schopností k uvedeným činnostem a není pro ně problém zvládnout jejich realizaci na velmi dobré úrovni – tedy vcelku přesně.<sup>51</sup>

---

<sup>49</sup> ŠIMANOVSKÝ, Z. *Hry s hudbou a techniky muzikoterapie ve výchově, sociální práci a klinické praxi*. 1. vyd. Praha : Portál, 1998. s. 25 – 30.

<sup>50</sup> Tamtéž. s. 25 – 30.

<sup>51</sup> ŠIMANOVSKÝ, Z. *Hry s hudbou a techniky muzikoterapie ve výchově, sociální práci a klinické praxi*. 1. vyd. Praha : Portál, 1998. s. 25 – 30.

Záleží ovšem na míře „nasazení“ dítěte, na jeho motivaci, koncentraci, momentální náladě a také na četnosti opakování cvičení. Nezapomínejme, že pro dítě jsou hudební činnosti přirozené, nikterak obtížné, a hlavně – děti milují určitou míru náročnosti, baví je zkoušet něco ne zcela běžného, co mnohým nejde tak dobře – máme zkušenost že díky hudebním činnostem mnohé děti zažívají pocit úspěšnosti, který při jiných činnostech zatím nepoznaly – projeví se jejich šikovnost hudební i motorická. Pro výchovu dítěte je pak nedocenitelná i zkušenosti s týmovou prací: hry s rytmem a hudbou umožňují lépe se v kolektivu poznat a naučit se spolupracovat a nést spoluodpovědnost za výsledek – stejně jako hráči v orchestru nebo kapele.<sup>52</sup>

### 3.2.5 Zkouška hudební paměti, představivosti a tonálního cítění

„U dětí, které není schopno napodobit melodii a doladit výšku tónu, zkusíme navíc i úroveň jednotlivých hudebních schopností, tj. hudební paměti, hudební představivosti a tonálního cítění. Stačí k tomu níže popisované úkoly:

- Nabídneme názvy dvou písní (např: Skákal pes a Prší, prší) a dítě má určit, kterou z nich hrajeme.
- Dítě zkusí poznat známou píseň podle melodie, avšak bez určení okruhu písní. Píseň nezpíváme na slova, ale pouze na slabiku (např.no), či ji zahrajeme na nějaký nástroj.
- Obtížnější je, když má dítě poznat píseň podle rytmu. Nabídneme k výběru názvy dvou až tří dobře známých písní. Vytleskáme rytmus jedné z nich.“<sup>53</sup>

Pokud má dítě rozvinutou hudební paměť a představivost, dokáže si v duchu k rytmu přiřadit slova a případně i melodii.

- Dítě má odhalit chybu, kterou jsme záměrně udělali při hraní známé písně. Na chybu může upozornit např. zvednutím ruky.

---

<sup>52</sup> ŠIMANOVSKÝ, Z. *Hry s hudbou a techniky muzikoterapie ve výchově, sociální práci a klinické praxi*. 1. vyd. Praha : Portál, 1998. s. 25 – 30.

<sup>53</sup> TICHÁ, A. *Učíme děti zpívat*. Praha: Portál. 2009. s. 24-25.

- V závěru písničky nedohrajeme poslední tón – dokáže-li ho dítě správně dozpívat nebo zahrát na nástroj, svědčí to o rozvinutém tonálním cítění.
- Dítě zkusí rozlišit ukončenost či neukončenost melodie. Zahrajeme první část Když jsem husy pásala a dítě má rozhodnout, zda může píseň takto skončit, nebo zda by měla ještě pokračovat. Po odpovědi písničku dohrajeme do konce.<sup>54</sup>

### 3.3 Didaktika hudební výchovy

#### 3.3.1 Osobnost pedagoga – vychovatele

„Vychovatel s orientací na hudebně zájmovou činnost dětí a mládeže je profesionálně kvalifikovaný pedagogický pracovník, spoluzodpovědný za přípravu, realizaci, organizaci a výsledky výchovného procesu, v němž hlavním prostředkem výchovy je hudba a hudební činnosti. Ve svém působení ve školách a školských zařízeních internátního typu a v oblasti výchovy mimo vyučování vede děti a mládež k oceňování volného času jako hodnoty a k jeho smysluplnému racionálnímu využívání pro jejich osobnostní rozvoj, relaxaci i rekreaci.

Úspěšnost působení v praxi i vlastní uspokojení z výkonu povolání je podmíněno odbornou a pedagogickou způsobilostí a osobnostními vlastnostmi vychovatele.

**Z odborných kompetencí lze připomenout zejména:**

- přijímání a oceňování hudby jako významné hodnoty v rozvoji osobnosti
- orientace v oblasti kultury a hudebního umění
- schopnost a dovednost hudbu prožívat, pěvecky a instrumentálně interpretovat.<sup>55</sup>

---

<sup>54</sup> TICHÁ, A. *Učíme děti zpívat*. Praha: Portál. 2009. s. 24-25.

<sup>55</sup> Čerpáno z: [www.zcu.cz/fpe/khk/Pro.../Stud.../HPP\\_materixly\\_didaktika\\_1.doc](http://www.zcu.cz/fpe/khk/Pro.../Stud.../HPP_materixly_didaktika_1.doc) [cit. 27. ledna, 2012].

### 3.3.2 Pedagogická způsobilost

- „vychází z živé všímavosti, vnímavosti a citlivosti vůči dětem, výchovným situacím, podnětům
- předpokládá dovednost projektovat, realizovat hudebně zájmové aktivity a hodnotit jejich výchovné důsledky, získávat obsahové a metodické inspirace pro organizování volného času dětí a mládeže a pro rozvoj jejich hudebních zájmů a seberealizačních snah.

K osobnostním vlastnostem patří:

- komunikativnost, otevřenost vůči lidem a umění, emocionální citlivost a estetická zralost
- nápaditost a schopnost tvořivě reagovat na hudební a sociální podněty
- schopnost působit svými postoji k životu, hodnotám, k naplňování volného času jako vzor k napodobení.“<sup>56</sup>

„**Osobnostní stránka vychovatele** vystupuje do popředí právě v povolání, které je společenskou činností založenou na sociální komunikaci, probíhající ve vzájemné interakci (působení, ovlivňování) všech zúčastněných jedinců. A tak jako rodina “se podepisuje” na celkovém profilu svého dítěte, tak i vychovatel poznamenává svou individualitou ty, na něž bezprostředně působí. Svými činy, jednáním, rozhodnutími, postoji, verbálními i neverbálními projevy apod. ovlivňuje i širší okolí – své kolegy, rodiče, veřejnost, kteří se podílejí na výchově. Tím vzrůstá zodpovědnost vychovatele za své “já”. Proto vedle schopnosti sebereflexe by měl též fungovat systém vnějších “prověrek” osobnostních kompetencí vychovatele. A to nejen při přijetí do zaměstnání, ale i v průběhu profesní dráhy – v etapách označovaných jako počáteční, expertní, “předdůchodové” – v němž může docházet k určitému vyhasínání iniciativ.“<sup>57</sup>

„Rozhodujícími pro výkon povolání vychovatele jsou vztahově – postojové vlastnosti vychovatele. Jeho morální profil, vztah k práci, k lidem – dětem (obětavost,

<sup>56</sup> HERDEN, J. *Hudba jako řeč (metodika)*. Praha: Scientia, 1998. s. 20 – 21.

<sup>57</sup> Čerpáno z: [www.zcu.cz/fpe/khk/Pro.../Stud.../HPP\\_materixly\\_didaktika\\_1.doc](http://www.zcu.cz/fpe/khk/Pro.../Stud.../HPP_materixly_didaktika_1.doc)[27. ledna, 2012].

ohleduplnost, taktnost apod.) i zdravé sebevědomí a sebeúcta. Jsou určujícími činiteli pro styl chování pedagoga v sociálním prostředí i pro způsob řešení praktických výchovných úkolů a hodnocení chovanců a výchovných situací. Zda se povolání vychovatele stane jednou z možností naplnění smyslu jeho života, součástí jeho životních plánů a seberealizačních snah, se podílejí aktivačně – motivační vlastnosti. Vypovídají v konkrétních projevech o potřebě, zájmu, zálibě zabývat se výchovou druhých prostřednictvím hudby. Sociální pozici vychovatele významně ovlivňují seberegulační vlastnosti. Jde nejen o ochotu a vůli celoživotně se vzdělávat, měnit se, přetvářet, zdokonalovat v odborné a pedagogické činnosti, ale též o to, nakolik pedagog umí řídit a kontrolovat své prožívání a jednání. Sociální zralost (klid, rozvaha, uvážlivost, taktnost apod.) je rozhodující při řešení konfliktních situací, problémů a při vyrovnávání se s mnoha stresujícími podmínkami, jimž je denně vychovatel vystaven.“<sup>58</sup>

„Přístup k jejich zvládnutí je ovlivněn i vrozenými dispozicemi – **temperamentem** (klasické typy: sangvinik, choleric, flegmatik, melancholik, které se liší intenzitou a dynamikou prožívání situací a chování), jehož charakteristiky může pedagog do určité míry sebevýchovou regulovat a vyvarovat se nežádoucích projevů (např. výbušnosti, obtíží v sebeovládání, nebo naopak pomalosti při vzniku citových reakcí a navenek málo projevovaných emocí apod.).“<sup>59</sup>

S určitými dispozicemi pro výkon povolání vychovatele se člověk rodí, ale i stává. Přirozené vlohy se mohou v průběhu života rozvinout v profesní schopnosti a dovednosti vykonáváním všemožných různorodých sociálních a hudebních aktivit, vzděláváním usměrňovaným institucionální profesní přípravou a vykonáváním profesní praxe. Přitom **vzdělávání** je nutno chápat jako **vz** – vzmach, cestu vzhůru a **dělání** – usilovnou činnost, která pomáhá zušlechťovat a potencovat přirozené schopnosti člověka a životní funkce zkoumací, orientační, explorační a povyšovat je na umění věcem, děním, jevům, lidem rozumět a proměňovat “informační chaos” v řád. A to nejen v zájmu zdokonalení sebe

---

<sup>58</sup> STIBOROVÁ, Z. *Hudební výchova – metodika zájmové činnosti*. Ostrava: CDV PdF OU, 2005. s. 38 – 40.

<sup>59</sup> Tamtéž. s. 38 – 40.

sama, ale v zájmu výchovy druhých, na něž působíme a od nichž též přijímáme podněty pro své sebezdokonalování, protože výchova je záležitostí jistého společenství, vzájemnosti, recipacity.

Hudba a hudební spolupráce s dětmi sama přispívá k utváření žádoucích profesních vlastností vychovatele. Rovněž sděluje a přijímá emocionální a informační podněty, Tím stimuluje všímavost, vnímavost, citlivost.<sup>60</sup>

Společný výkon hudebních aktivit, v nichž se pedagog stává hudebním partnerem dětí, pak zcela samovolně posiluje vstřícnost, otevřenost, součinnost budovanou na vzájemné spolupráci a pomoci.<sup>61</sup>

### 3.4 Hudebně pohybová výchova

„Hudebně pohybová výchova se dělí do čtyři základních složek: rytmickou, melodickou, pohybovou a uměleckou. Všechny čtyři části vycházejí z hudebních podnětů, a rozvíjejí obecné kinestetické vlohy. Napomáhají orientaci ve zvukovém spektru a upevňují představu rytmu, metra, dynamiky, tempa, melodiky, více hlasu a harmonie. Hudební pohybový projev se prolíná ve dvou rovinách:

#### a) Hudebně pohybových činností

pohyb melodie (pohybem ruky naznačujeme: melodie stoupá, klesá, zní ve vysoké-hluboké poloze atd., taktovací technika, napodobovací hry (jak se na co hraje), pohybové hry vyjadřující obsah říkadla, básně, literární předlohy (hra Na hada, Kolo, kolo mlýnský atp.).

#### b) Tanečně pohybového projevu

Dítě si osvojí základní taneční prvky jako je - chůze, krůčky běhové, poskoky, pérování, osvojení tanečního kroku ve 2/4, 3/4, 4/4 taktu také taneční hry a improvizaci.“<sup>62</sup>

<sup>60</sup> Čerpáno a upraveno z: [www.zcu.cz/fpe/khk/Pro.../Stud.../HPP\\_materixly\\_didaktika\\_1.doc](http://www.zcu.cz/fpe/khk/Pro.../Stud.../HPP_materixly_didaktika_1.doc)[cit. 27. ledna, 2012].

<sup>61</sup> Čerpáno z: [www.zcu.cz/fpe/khk/Pro.../Stud.../HPP\\_materixly\\_didaktika\\_1.doc](http://www.zcu.cz/fpe/khk/Pro.../Stud.../HPP_materixly_didaktika_1.doc).

<sup>62</sup> KNOPOVÁ, B. *Činnosti hudebně pohybové v systému hudebního vzdělávání na ZŠ a SŠ*. Brno: Masarykova univerzita, 2005. s. 18.



„Uvedená náplň je velice obsáhlá a časově náročná. Musíme si ale uvědomit, že je nedílnou součástí hudební výchovy a velice důležitou podmínkou pro rozvoj dítěte.

Smyslem hudebně pohybové výchovy v hudební výchově je prohlubovat a umocnit emocionální prožitek, usměrňovat a kultivovat tělesné pohyby, dále rozvíjet hudební představivost, fantazii a obohacovat o nové poznatky z hudebně výrazových prostředků.

Činnosti hudebně pohybové ve vyučovacím procesu nelze chápat jednostranně, ale musíme na ně pohlížet komplexně, tzn. uvědomovat si souvislosti mezi jednotlivými složkami, se kterými děti přicházejí do styku, a které mají charakter pohybového projevu.“<sup>63</sup>

Cílem hudebně pohybových činností je probudit vztah k hudbě a rozvíjet harmonický pohyb dětí. Pohybová výchova vychází z jednoty slova, pohybu a hudby- základním prvkem je rytmus. Ten spojuje tanec, tělesný pohyb, hudbu i řeč. Rytmus vnímají a prožívají děti většinou z počátku snadněji než melodii. Hudebně pohybové činnosti dávají možnost práce neobvyklým a zajímavým způsobem, kterým můžeme děti pro osvojování nových jevů aktivizovat a získat.<sup>64</sup>

### 3.5 Carl Orff

Narodil se desátého července 1895 v Mnichově. Už pěti letech se začal učit na piano. Měl rád poezii a jazyky. Mezi jeho oblíbené předměty ve škole patřila literatura a klasické jazyky. Hudební vzdělání získal v mnichovské Akademii der Tonkunst. Pak začala jeho "učednická léta u starých mistrů". byl fascinován Monteverdim, napsal nová aranžmá jeho Orfea, *Lamento d'Arianna*, a *Ballo delle Ingrate*. K renesančním a ranně barokním skladatelům ho přivedl jeho přítel Curt Sachs. Orff tehdy psal písně pro hlas a piano.

Jeho nejvýznamnějším dílem byla kantáta *Carmina Burana* na níž navazují další dvě s názvem *Catulli Carmina* a *Trionfo di Afrodite*. Společně tvoří triologii.<sup>65</sup>

---

<sup>63</sup> KNOPOVÁ, B. *Hudebně pohybová výchova v 1.-5. ročníku ZŠ*. Brno: Masarykova univerzita. 1993. s.19.

<sup>64</sup> Tamtéž s. 19.

<sup>65</sup> Čerpáno a upraveno z: [www.fext.cz/hudba/orff.him](http://www.fext.cz/hudba/orff.him) [cit. 26. února, 2012].

### 3.5.1 Orffův institut

„V roce 1961 založil Orff v rámci salzburské univerzity Mozarteum institut (od roku 1963 nese název Orffův institut), který měl být centrálou pro šíření myšlenek Orffova Schulwerku. Nejde přitom pouze o dnes už obecně známý Orffův Instrumentář (rytmické a melodické bicí nástroje), ale především o pedagogické myšlenky, jenž zůstává dodnes mnohde nedosaženým ideálem (postup od činnosti k teorii; vokální a instrumentální improvizace; hra na tělo jako příprava na hru na nástroje Orffova instrumentáře; integrace hudby, řeči a pohybu atd.)“<sup>66</sup>

### 3.5.2 Orffův Schulwerk – hudba pro děti

„První sešity vznikly na základě činnosti na škole Dorothee Günther, ve snaze sjednotit prvky hudby a pohybu. Od roku 1930 vychází pod názvem „Orff-Schulwerk“ (Orffův Schulwerk) v nakladatelství Schott Mainz. Jejich obsah pocházel zejména z materiálů připravených Orffem a jeho spolupracovníky pro každodenní vyučování se studenty. První sešit, určený pro děti, vyšel v roce 1932. Měl název „Orffův Schulwerk, hudba pro děti, hudba od dětí, lidové písně,“ jeho rozšíření do škol však neumožnil režim nastupujícího národního socialismu. Po válce se věnoval Orff především kompozici svých skladeb a až roku 1948, uprostřed práce na svém díle „Antigona“, je požádán spolupracovníkem bavorského rozhlasu, aby zpracoval podklady pro vícedílný cyklus rozhlasových pořadů „Hudba pro děti“, ve kterém by mohly děti samy hrát. Gunild Keetman se stává jeho spolupracovnicí na tomto experimentu, ve kterém přetvářejí materiál, určený pro hudební a pohybovou výuku studentů, do rozhlasových pořadů pro děti. Ze čtrnácti původně zamýšlených dílů se stala řada, která pokračovala následujících pět let.

Tak vznikl základ dnes známých pěti centrálních svazků Orffova Schulwerku (vyšly v letech 1950-1954), ve kterých autoři spojují řeč, píseň, rytmicko-melodická cvičení a skladbičky pro nástroje.“<sup>67</sup>

---

<sup>66</sup> Čerpáno z: [www. .orff.cz/carl-orff-a-schullwerk](http://www.orff.cz/carl-orff-a-schullwerk)[cit. 26. února, 2012].

<sup>67</sup> Čerpáno z: <http://www.orff.cz/carl-orff-a-schullwerk>.

# PRAKTICKÁ ČÁST

## 4 Kreativní projekt

V mé práci šlo o aktivní výzkum, kreativní projekt. Mým výzkumným vzorkem bylo 20 dětí předškolního věku od 4 – 6 let v Mateřské škole v Hluboké nad Vltavou.

U všech dětí ve třídě byla provedena zkouška rytmického cítění pomocí jednoduchého vytleskávání a zpěvu oblíbené písně. Formou přímého pozorování každého jedince, byla stanovena míra hudebního a rytmického cítění. Hodnotící stupnici jsem si určila stejnou jako ve škole: Výborně, chvalitebně, dobře, dostatečně, nedostatečně.

U každého dítěte byl proveden záznam, ve kterém bylo zapsáno, jak na tom byla po hudební a rytmické stránce většina jedinců. Dále jsem se snažila vypořádat, který z jedinců je nejtalentovanější, a který naopak zaostává za většinou. Záznam byl prováděn po dobu 6 měsíců 1x týdně, což bylo 24 pozorování. Ke každé hodině byl proveden záznam zlepšení, veškeré zajímavosti a postřehy z hodiny.

Pro zatraktivnění výuky a získání pozitivního vztahu k hudbě byly používány rytmické hry. Jejich průběh a složení je detailně popsáno v kapitole Náměty rytmických her.

### 4.1 Hodinové výstupy

Zde je stručně popsán průběh jednotlivých hodin hudebního kroužku. Vždy jsou uvedeny činnosti, náplň hodiny a zajímavosti.

#### 1. hodina hudební výchovy:

Seznámení dětí s náplní hudebního kroužku. Rozezpívání při písničky *Prší, prší jen se leje*. Poté si zvu děti jednotlivě, aby mi zazpívaly písničku a vytleskaly jednoduché rytmické cvičení. Podle tohoto malého vstupního testu si děti roztřídím podle stupnice – výborně, chvalitebně, dobře, dostatečně, nedostatečně jako ve škole. Toto hodnocení je pouze pro mou potřebu. Dětem výsledek nesdělují. Poté si zazpíváme známé písně jako např. *Kočka leze dírou, Pec nám spadla, Skákal pes..*). A následuje konec hodiny, kde se

děti ptám, jak se jim první hodina líbila. Všechny děti, kromě jednoho chlapečka, jsou nadšené.

## **2. hodina:**

Začínáme lehkým rozezpíváním při písničce *Dělání* z pohádky *Princové jsou na draka*, která se dětem velmi líbí. Poté se učíme rytmickou hru na Dostihy, která je více rozvedena v kapitole *Náměty rytmických her*. Hra děti tak baví, že ji opakujeme několikrát. Na závěr hodiny zpíváme písničku *Pec nám spadla*, kterou děti vyťukávají na Orffovy nástroje.

## **3. hodina:**

Chybí většina dětí – chřipková epidemie. Se zbytkem třídy zpíváme písničky s kytarou. Např: *Travička zelená*, *Pec nám spadla*, *Tluče bubeníček*, *Holka modrooká*, *Dělání*, *Kočka leze dírou* atd.

## **4. hodina:**

Opakování hry Dostihy, učíme se novou hru s názvem *Ta naše bába* která je více uvedena v kapitole *Náměty rytmických her*.

Poté zpíváme a vytleskáváme písničku *Tluče bubeníček tluče na buben* a ukazujeme u toho (děláme jako, že tlučeme na buben, že svoláváme hochy...). Na závěr zpíváme písničku *Holka modrooká*.

## **5. hodina:**

Hodina začíná rytmickým cvičením spojeným s pohybem př. *Houpy, houpy* – kolíbáme panenku, *bim bam, bim bam- zvonek* (pohyb hlavy), *tik ťak* – hodiny (jemné ťukání do dlaně, vláček *ššššššš* (zrychlování a zpomalování). Učíme se písničku *Mravenčí ukolébavka*. Napřed dětem řeknu text a oni opakují, poté si text vytleskáme, učíme se melodii pobrukuje a pak spojíme vše dohromady. Na závěr hrajeme hru Dostihy.

## **6. hodina:**

Začínáme písni *Mravenčí ukolébavka*, která má u dětí velký úspěch, během hodiny opakujeme několikrát. Poté se učíme novou hru na *Ozvěnu*, která je rozepsána v kapitole *Náměty rytmických her*. Na závěr tleskání napřed drobné, tiché, poté výrazné s pohybem

rukou, u země, nad hlavou, po stranách těla, zleva, zprava, s úklonem. Zakončeno písničkou *A pohádka je konec z pohádky Nesmrtelná teta*.

### **7. hodina:**

Na začátku hodiny podupy na místě, při chůzi atd., písnička *Mravenčí ukolébavka*. Děti doprovází písničku na Orffovy nástroje. Na závěr hra *Dostihy*.

### **8. hodina:**

Začínáme hodinu ťukáním o zem dlaněmi, pěstmi, oběma rukama najednou, střídavě, ťukání do dlaní jako když prší – slabě, silně. Zpíváme písničku *Až mě budeš chtít* z pohádky *Šmankote, babičko čaruj*. Poté i s Orffovými nástroji. Na závěr hra *Ta naše bába*.

### **9. hodina:**

Zpíváme písničku *Pásla ovečky v zeleném háječku*. Při ní dupeme a cupitáme v kruhu a k tomu se děti naučily taneček. Poté zpíváme *Mravenčí ukolébavku* s kytarou a Orffovými nástroji. Na závěr hra *Dostihy* a *Ozvěna*.

### **10. hodina:**

Písnička *Sedí liška pod dubem*. Pohybem znázorňujeme hru na bubínek a písání na píšťalku. Vytleskání písničky *Pec nám spadla*. Hra na *Ozvěnu*, *Dostihy* a učíme se novou hru na *Dirigenta*, která je rozepsaná v kapitole *Náměty na rytmické hry*.

### **11. hodina:**

Učíme se ukazovací písničku *Když si kamarád, tak pojď si s námi hrát*. Poté opakování hry na *Dirigenta*. A zpíváme písničku *A pohádka je konec*.

### **12. hodina:**

Začínáme s nácvičkou vánočních koled, nejprve se učíme text poté melodii a pak spojíme vše dohromady a zpíváme s kytarou. Některé sloky si vytleskáváme. Na závěr hra *Dostihy*.

**13. hodina:**

Učíme se novou hru Houpání více vysvětlena v kapitole Náměty rytmických her. Zpívání koled a hra na Orffovy nástroje.

**14. hodina:**

Učíme se ukazovací písničku *Otec Abrahám* děti jsou z ní nadšené takže jí hrajeme skoro celou hodinu. Na závěr zpíváme písničku *Mravenčí ukolébavka*.

**15. hodina:**

Opakování her Dirigent, Ozvěna, Dostihy. Písnička *Mravenčí ukolébavka*. Přinesla jsem dětem bonga, zpíváme písničky a děti jednotlivě přicházejí na vyzvání bubnovat rytmus k právě zpívané písničce.

**16. hodina:**

Zpíváme písničku *A pohádka je konec*. Učíme se písničku *Když jde malý bobr spát* – písničku vyjadřujeme pohybem - ukazovačka. Dále zpíváme písničku *Čížečku, čížečku* s ukazováním. Hra na bonga na písničku *Kočka leze dírou*, děti se u bubnování střídají.

**17. hodina:**

Hra na Dirigenta, zpíváme písničky na přání dětí, vytleskávání písničky z pohádky *Ať žijí duchové – Každý den, každý den*.

**18. hodina:**

Rozpočítadlo *Plave mýdlo po Vltavě*, na koho to padne, musí zazpívat písničku. Ostatní děti se k němu můžou přidat, aby mu pomohly. Hra na Dostihy.

**19. hodina:**

Hra na Orffovy nástroje ve dvou skupinách, jedna skupina hraje na dřívka, druhá na činely. Střídají se. Hrajeme písničku *Široký hluboký* z pohádky Princezna ze mlejna. Hra Ozvěna a Houpání.

**20. hodina:**

Nacvičování koncertu pro rodiče. Písničky z pohádek – *Dělání, Široký hluboký, Až mě budeš chtít, Když se načančám, A pohádky je konec, Statistika nuda je* atd., na závěr oblíbená *Mravenčí ukolébavka*.

**21. hodina:**

Nacvičování vystoupení pro rodiče. Na závěr hra na Dostihy a Dirigenta.

**22. hodina:**

Vystoupení pro rodiče – zpíváme všechny pohádkové písničky. Představení má velký úspěch.

**23. hodina:**

Písnička *Měla babka čtyři jabka* s tanečkem ve dvojicích. Hry Dostihy, Ozvěna. Učíme se nové dvě hry Dva majáky, Červení a Bílí, více rozepsané v kapitole Náměty rytmických her.

**24. hodina:**

Opakujeme hry z minulé hodiny. Na Orffovy nástroje doprovázíme písničku *Mravenčí ukolébavka* a další písně na přání dětí. Opakování tance na písničku *Měla babka čtyři jabka*. Bubnování na bonga k jakékoliv písničce na přání bubnujícího dítěte.

## 4.2 Individuální popis rytmického vývoje během šesti měsíců

### Míša

Zkouška která určila rytmické cítění u každého jednotlivce. Toho rozřazení sloužilo pouze pro můj orientační přehled z důvodů porovnání celkových výsledků.

1. vytleskání jednoduchého rytmu – hodnoceno jako chvalitebně (malé nepřesnosti).
2. zpěv písně – hodnoceno jako výborně (zaspívané čistě, moc hezká barva hlasu).

Michalka je velmi šikovná a bystrá holčička s hudebním nadáním. Hudební kroužek ji bavil, zapojovala se do všech činností, pozoruji u ní zlepšení jak ve zpěvu, tak ve vytleskání rytmu. Proto celkově hodnotím známkou výborně.

**Daniel**

1. vytleskání jednoduchého rytmu - hodnoceno dostatečně (nebyl schopný vytleskat jednoduchý rytmus ani na pátý pokus)
2. zpěv písně – hodnoceno jako dobře (nezpívá špatně, ale není to úplně čisté)

Danda je kluk s ADHD je hodně roztěkaný, ale zpívání ho bavilo. Problém je v tom, že moc dlouho neudrží pozornost, když ho to přestane bavit, narušuje celou skupinu. Celkově hodnotím známkou dobře.

**Míša**

1. vytleskání jednoduchého rytmu – hodnoceno výborně (je šikovný, vytleskal vše na první pokus).
2. zpěv písně – hodnoceno výborně (zaspíváno čistě).

Míša je kluk, kterého zpěv baví a do kroužek chodí rád. Jen je to trochu lenoch a jakmile se naskytne jen malá příležitost ke zlobení, hned jí využije. Takže často rušil skupinu. Co se týká zlepšení, přestal se stydět a pak zpíval stále, jak u kreslení, tak u oběda. Takže hodnotím známkou výborně i přes to zlobení a rušení.

**Dorotka**

1. vytleskávání jednoduchého rytmu – hodnoceno chvalitebně (malé nepřesnosti)
2. zpěv písně – hodnoceno výborně (hezky zaspívané, nestydí se)

Dorotka je holčička, která se ráda předvádí, se zpěvem nemá žádný problém a rytmické cítění se hodně zlepšilo, už vytleskává jednoduchý rytmus téměř bez chyby. Hodnotím známkou výborně.

**Matýsek**

1. vytleskání jednoduchého rytmu – hodnotím výborně (vytleskáno bez chyby několikrát za sebou)
2. zpěv písně – hodnotím výborně (moc hezky zpívá, má vysoký tón hlasu, ale příjemný)



Matýsek je kluk, který moc rád zpívá. Ze začátku zpívat nechtěl, protože se styděl, ale po pár hodinách se rozezpíval a stálo to za to. Na koncertě pro rodiče dokonce zazpíval i sólo, což považuji za úspěch. Hodnotím známkou výborně.

### **Natálka**

1. vytleskání jednoduchého rytmu – hodnotím dostatečně (nevytleskala rytmus ani na čtvrtý pokus)
2. zpěv písně – hodnotím chvalitebně (zpívá hezky, ale potichu s občasnou nepřesností v rytmu)

Natálka byla při hodinách spíše pasivní, raději koukala z okna nebo ležela na koberci než aby něco dělala. Jediné co jí bavilo, bylo hrát na Orffovy nástroje ani do her se moc nezapojovala. Takže jsem u ní nezaznamenala žádné výrazné zlepšení. Celkově hodnotím známkou dobře.

### **Nikolka**

1. vytleskání jednoduchého rytmu – hodnotím výborně (vytleskala vše na první pokus)
2. zpěv písně – hodnotím výborně (moc hezky zpívá).

Nikolka je nejmladší holčička ze třídy, má hudební nadání. Doma s ní hodně zpívají a chodí i na hodiny zpěvu, kromě mého hudebního kroužku. Zpívání jí baví. Hodnotím známkou výborně.

### **Honzík**

1. Vytleskání jednoduchého rytmu – hodnotím nedostatečně ( přijde mi, že rytmus vůbec necítí).
2. zpěv písně – nedostatečně (to nebyl zpěv, ale mluvené slovo).

Honzík, byl při hodinách pasivní, koukal do prázdna. Vůbec se nesnažil a nebavilo ho nic ani rytmické hry, ani hra na Orffovy nástroje. Pořád si stěžoval, že ho vše bolí. Hodnotím známkou nedostatečně.

### **Anetka**

1. vytleskání jednoduchého rytmu – hodnotím chvalitebně (s malou nepřesností)

## 2. zpěv písně – hodnotím výborně

Na Anetce je vidět, že jí zpívání velmi baví a že s ní doma zpívají a pouštějí jí písničky. Je to velmi aktivní a živá holčička. Hodně se zlepšila, při zpěvu nespíchá a vytleskává už skoro bez chyby. Účastnila se s radostí všech aktivit a vše ji moc bavilo. Hodnotím známkou výborně.

**Honzík**

1. vytleskání jednoduchého rytmu – hodnotím dobře (větší nepřesnosti ale nakonec rytmus vytleskal)
2. zpěv písně – hodnotím dobře (zpěv není rytmicky dobře)

Honzík se za ty měsíce hodně zlepšil, přestal se stydět a taky začal zpívat rád. Ze začátku ho hodiny vůbec nebavily, ale když se začalo hrát při zpěvu na Orffovy nástroje a najednou ho to bavit začalo. Jen byl dost nemocný, takže zlepšení nebylo příliš vidět. Proto hodnotím známkou chvalitebně.

**Emička**

1. vytleskávání jednoduchého rytmu – hodnotím dobře (větší nepřesnosti)
2. zpěv písně – hodnotím chvalitebně (hezky zpívá, jen velmi potichu, což je škoda)

Emička je hodně stydlivá, ale hodiny ji bavily. Ke konci začala zpívat tak, aby jí bylo slyšet, ne moc hlasitě. Dost ale chyběla. I tak ale hodnotím známkou chvalitebně.

**Lukášek**

1. vytleskávání jednoduchého rytmu – hodnotím výborně (vytleskal na první pokus).
2. zpěv písně – hodnotím výborně (zpívá hezky a nahlas).

Lukášek se styděl, ale zlepšil se tak, že na představení pro rodiče zpíval sólo. Hezky, čistě, nahlas. Hudební kroužek ho bavil i když občas zlobil. I tak ale hodnotím známkou výborně.

**Klárka**

1. vytleskávání jednoduchého rytmu – hodnotím chvalitebně (malé nepřesnosti)

2. zpěv písně – hodnotím chvalitebně (hezký hlas, jen hodně chvátá)

Klárka se ke konci hodně zlepšila, přestala tolik pospíchat. Při vytleskávání neměla skoro žádný problém. Na hodiny chodila ráda a aktivně se účastnila při všech aktivitách. Takže hodnotím známkou výborně.

### **Josífek**

1. vytleskávání jednoduchého rytmu – hodnotím výborně
2. zpěv písně – hodnotím výborně

Josífek na hodiny chodil rád, při vánočním představení hrál a zpíval hlavní roli Josefa což považuji za velký úspěch. Měl tendenci se před vystoupením seknout, nechtěl hrát. Zlepšila se pozornost a taky sebejistota při zpěvu. Bavilo ho hrát rytmické hry a hrát na Orffovy nástroje. Hodnotím známkou výborně.

### **Pája**

1. vytleskávání jednoduchého rytmu – hodnotím výborně (bez chyby)
2. zpěv písně – hodnotím výborně (krásný hlas, zpívá nahlas, nestydí se)

Páju považuji za nejtalentovanějšího z celé skupiny. Krásný zpěv, rytmické vytleskávání bez jediné chyby. Bavilo ho všechno, do všeho se s chutí zapojil. Stačilo mu jednou zazpívat písničku a říct text a on to dokázal zopakovat s minimální chybou. Takže u Páji hodnotím známkou výborně.

### **Patrik**

1. vytleskávání jednoduchého rytmu – hodnotím dobře (několikrát musel vytleskávání opakovat než to bylo správně)
2. zpěv písně – výborně

Patrik zpívat umí a myslím, že ani s vytleskáváním rytmu by problém neměl, jen by se na to musel soustředit. Při hodinách se evidentně nudil, nebavilo ho nic. Tvářil se, jako že je to strašná otrava. Hodně zlobil a tím rušil skupinu, pak se k němu přidali i ostatní kluci. Na koncertě pro rodiče ale zpíval sólo a byl úžasný. Takže i přes to všechno hodnotím známkou chvalitebně.

**Lucka**

1. 1.vytleskávání jednoduchého rytmu – hodnotím výborně (bez chyby)
2. zpěv písně – hodnotím výborně (hezký hlas, rytmicky správně zazpívané).

Lucka je velmi živé dítě, hezky zpívá. Rytmus cítí, nemá problém. Jen jsem ji musela stále něčím zaměstnávat, jinak dělala to, co neměla a rušila všechny. Kroužek jí bavil, nejvíce asi rytmické hry. Hodnotím známkou výborně.

**Ela**

1. vytleskání jednoduchého rytmu – hodnotím chvalitebně (s menší nepřesností)
2. zpěv písně – hodnotím výborně ( hezký tón hlasu, plný a čistý)

Ela, hodně snaživá holčička. Ve všem chce být první to, co jí nejde vydře a když to nejde ani tak, vzteká se a dává vinu ostatním. Zpívat umí a rytmické cítění má. Zpívání jí baví. Jen nechodila tak často, aby bylo vidět výrazné zlepšení. I tak hodnotím známkou výborně.

**Lukášek**

1. vytleskávání jednoduchého rytmu – hodnotím chvalitebně (malé nepřesnosti)
2. zpěv písně- hodnotím chvalitebně (stydí se, proto zpívá potichu).

Lukášek je velmi chytrý kluk, zpívání ho bavilo, jen se stydí a nechce zpívat nahlas. Ke konci už to ale bylo lepší. Už ho bylo slyšet. Bylo vidět, že ho to baví, aktivně se všeho účastnil. Proto hodnotím známkou výborně.

**Zuzanka**

1. vytleskávání jednoduchého rytmu – hodnotím dobře (bylo nepřesné).
2. zpěv písně – hodnotím chvalitebně (hezký tón hlasu, jen malé rytmické nepřesnosti).

U Zuzanky se ukázalo ke konci velké zlepšení a to především v rytmických nepřesnostech ve zpěvu. Myslím, že to bylo tím, že se hodně zpívalo nejen v kroužku, ale i při výuce. Takže hodnotím známkou výborně.

## 4.3 Náměty rytmických her

### Houpání

*Rozvíjí mimoslovní kontakt, empatii, komunikaci*

Pustíme si hudbu s klidným a pravidelným rytmem, např. Air J.S.Bacha, a klidně, línými, houpavými pohyby tam a zpět začínáme tančit – sami nebo posléze s tím, koho jsme zrovna v prostoru potkali, se houpáme a pak zas beze slova, jenom pohyby se rozloučíme. Pokračujeme dál každým svým směrem. Můžeme houpání zesilovat a zeslabovat, na chvíli přestat a jenom schoulení té hudbě naslouchat...

### Málostroj

*Rozvíjí pohybovou představivost, spolupráci*

Skupina se domluví na nějakém velkém, konkrétním, skutečném nebo i fantastickém stroji (parní stroj, kombajn, mlátička, „máslostroj“ apod.). Dohodneme se, kdo bude držet základní metrum, kdo bude kterou částí stroje, a představíme si, co která součástka dělá a co vydává za zvuky. Ze svých těl pak stroj vytvoříme a uvedeme do chodu. Části stroje dělají opakovaně různě rychle své pohyby a zvuky v rámci metra. Je-li více skupin, uděláme si takových strojů několik.

### Na dirigenty

*Rozvíjí vztah k hudbě, rytmus, rytmický pohyb*

Pustíme si některou dynamickou část koncertu pro klavír a orchestr. Poslechneme si ji a pak si při ní hrajeme na dirigenty a sólisty. Kdo chce, ten diriguje orchestr, zatímco ostatní „hrají“ na imaginární klavír. Pak se vyměníme.

### Na vláčky

*Rozvíjí rytmický pohyb, hravost a sebenáhled*

Trojice hráčů se drží v pase v radě za sebou. Pustíme svižnou rytmickou hudbu a vláčky při ní začnou jezdit. Libovolnými směry prostorem ve svižném tempu a dělají přitom š-š-š-š-š-š-š-š... Vláčky se hledí vyhýbat navzájem a postupně zvyšují rychlost.

První a druhý v trojici (lokomotiva a tendr) pak zavřou oči. Vidí jenom poslední – strojvůdce. Jeho pohyby teď předává střední – tendr – lokomotivě, která má dlaně za jízdy před sebou jako nárazníky. Vláčky jezdí opět různě, ale pomaleji.

Potom si to hráči v trojicích vymění: udělají čelem vzad a ze strojvůdce je lokomotiva a naopak.

Nakonec si povídáme o tom, kdo se jak cítil v roli strojvedoucího, který řídí, v roli tendru, jenž příkazy předává, a v roli mašiny, která povely vykonává a je řízena.

### **Putovní plyšák**

*Rozvíjí cit pro rytmus, rytmický pohyb, spolupráci*

Obdoba indiánské Hry ruky pro nejmenší. Děti stojí v kruhu těsně u sebe. Uprostřed stojí jedno z nich – hadač. Jakmile hudba začne hrát, podávají si v kruhu za zády (do rytmu) plyšového medvídka. Tajně, aby hádající nevěděl, kdo ho zrovna má. Kruh se přitom může pohybovat. Pokud si hadač myslí, že určitě ví, kdo má zrovna medvídka, tleskne a hned zvedne ruku. Hudba přestane a on na dotyčného ukáže. Když se splete, hra pokračuje, jestliže uhodl, jde hráč, který měl medvídka, do středu kruhu.

### **Upozornit na sebe**

*Rozvíjí sebezpoznaní, komunikaci*

Hráči improvizují v prostoru pohybem na hudbu a po chvíli přitom některý z nich na sebe upozorní libovolným způsobem . do někoho strčí, klekne si, vyleze na židli, dupne atd. Ti, kteří si toho všimnou, hned nahlas oznámí jeho jméno a on si jde sednout.

Tanec pokračuje a po chvíli na sebe upozorní další. Ostatní opět zavolají jeho jméno atd. Když potom skončí i ten poslední, sedneme si v kruhu a povídáme si. O tom, kdo a jak na sebe upozornil, kolikátý byl v pořadí, a o tom, zda to víceméně nesouvisí i s tím, jak je zvyklý na sebe upozorňovat v životě. Jednoznačným soudům se však vyhneme, ponecháme vždy prostor pro různé, i protichůdné výklady.

### **Na houslaře**

*Rozvíjí taktilní kontakt, představivost, spolupráci*

Veselá motivovaná série masáží v rytmu hudby. Dvojice hráčů stojí tak, že jeden má před sebou záda druhého ohnutého v pase. Ten je „dřevem“- kmenem stromu. Houslař mu záda v rytmu dobře proklepává a „dřevo“ přitom zní.

Hráči ve dvojicích vytvářejí vlastně dva soustředné kruhy. Asi po minutě se rozloučí a zatímco vnitřní kruh zůstává stát na místě, vnější kruh se pootočí. Hráči v něm popojdou

ve směru hodinových ručiček o jednoho partnera dál. Vzniknou tak nové dvojice. V nich je hráč z velkého kruhu zase houslařem a dělá další pracovní operaci na novém „dřevu“ před sebou. Lehkým úderem malíkovou hranou na záda např. „strom poráží“. Po minutě se kruh zase pootočí a houslaři v nové dvojici strom „rozřezávají“ pilou (malíkovými hranami na zádech druhému naznačují řezání). Po dalším pootočení v nové dvojici dřevo „hoblují“ – jezdí druhému „hoblíkem“ pěstmi podél páteře. Lehká rytmická hudba inspiruje houslaře k pohybům.

Druhým ze dvojice „dřevo“ si může při téhle kratochvíli říci, jestli chce „hoblovat“ více a nebo méně silně, může si také bručet, vrnět a křičet atd.

### **Červení a Bílí**

*Rozvíjí pohybovou obratnost, hbitost a bojovnost*

Skupina se rozdělí na Červené a Bílé. K rozlišení pomohou svetry uvázané v pase, čepice, nebo čelní pásky. Všichni pohybově improvizují na hudbu a družstva se přitom promísí.

Vedoucí hudbu zastaví a zavolá např: Červení! Ti vyrazí a hledí pochytat co nejvíce. Bílých, kteří prchají z čáru na své straně sálu. Tam jsou v bezpečí. Zajatci se stávají členy soupeřícího družstva. Vedoucí vyvolává varvy nepravidelně během hry. Na konci hry sečteme hráče a početnější skupina vyhrává.

### **Rýmy na jména**

*Rozvíjí rytmus a humor, sebenáhled, slovní zásobu*

Něčí jméno si párkrát zopakujeme a hledáme na něj společně rýmy v duchu lidových říkadel. Hledíme akcentovat hlavně dobré vlastnosti nositele jména.

Nakonec dáme slovo jemu, aby si poslední rým na své jméno vytvořil sám. Jindy hledáme rýmy na všech sedm pádů jednoho jména. Rýmy si můžeme poznamenat na papír.

### **Ťukání**

*Rozvíjí cit pro rytmus, kontakt a mimoslovní komunikaci*

Zlehka všichni ťukáme ukazováčky křížem o sebe, beze zvuku. Nejprve všichni najednou: vedoucí hry jemně ťuká v určitém taktu a všichni podle něj. Bez přerušování rytmu

pak mění počet dob: 2/4, 3/4, a 4/4 a ostatní se pohotově přizpůsobují. Potom si jedním klepnutím ukazováčky o sebe posíláme signál všemi popsánymi způsoby po kruhu.

Způsoby ťukání:

- Jedním směrem, pomalu, rychle, silně a slabě
- na tři, pět nebo na šest úderu
- kdokoli může obrátit směr (ťukne-li dvakrát).
- s předáním gestem a pohledem komukoli v kruhu, pomalu a zrychlovaně.

### Rytmus nálady

*Rozvíjí pocitovou sebereflexi, schopnost mimoslovního vyjadřování.*

Hráči prstem na sůl nebo špičkou boty do země vyťukávají rytmus své momentální nálady: klid, nervozitu, smutek, radostné očekávání atd. Postupně každý svůj rytmus zvýrazní a přidává k jeho vyjádření i gesta a pohyby těla vestoje a v prostoru. Hráči mohou jít i do nadsázky. Improvizují v tichu, beze slov, jenom pohybem, v rytmu daném svou momentální náladou. Každý se snaží udržet svůj rytmus, a musí se tedy soustředit.

### Ta naše bába

*Rozvíjí cit pro rytmický pohyb, artikulaci a sebeovládání*

Jednoduchá a veselá říkačka s pohyby.

Ta na-še bá-á-ba má do-ma pá-á-va

DP PP PL DL- T DP PP PL DP – T

<b>Legenda</b>	
DP	dupnutí pravou
DL	dupnutí levou
PP	plesknutí pravé ruky o stehno
PL	plesknutí levé ruky o stehno
T	tlesknutí obouruč

**Tabulka 1 – Legenda ke hře Ta naše bába**



## **Třesky plesky**

*Rozvíjí rytmus, postřeh, zřetelnou mluvu a pohotovost*

Každý hráč si pamatuje číslo, které dostal. Ve čtyřdobém rytmu hrajeme tak, že si všichni plesnou na stehna, tlesknou a potom lusknou levou a lusknou pravou rukou. To se opakuje a první hráč přitom řekne současně s lusknutím levou své číslo.

Při lusknutí pravou pak číslo jiného hráče. Oslovený v rytmu totéž zopakuje řekne číslo někoho dalšího atd. Pomalu se dostáváme do tempa a kdo to splete, vypadává.

## **Tajný dirigent**

*Rozvíjí rytmický pohyb, empatie, sebeovládání*

Připravíme si orchestrální nahrávku a pošleme jednoho hráče za dveře. S ostatními si tiše domluvíme, kdo bude tajný dirigent, co má dělat, a pozveme prvního. Pustíme hudbu a všichni dirigují. Řídí však svoje pohyby a jejich změny podle tajného dirigenta, kterého stále nenápadně sledují. Příchozí má během jedné minuty uhádnout, kdo je tajný dirigent. Když se mu to podaří, jde odhalený hráč za dveře a hra se opakuje. Když hadač neuhádne, jde znovu za dveře.

## **Dostihy**

*Rozvíjí tvořivost, schopnost vystoupit z konvencí, hravost, rytmus a fantazii*

Sedíme obkročmo na židlích. Jsme jezdci v sedlech, na startu Velké pardubické. Vedoucí tleskne, je odstartováno a všichni se začnou rytmicky pleskat do stehen a skandovat: Tarap-tarap-tarap... Vedoucí po chvílce:... A pozor, před námi je ostrá zatáčka vpravo!

A všichni se za jízdy naklánějí doprava: Tarap-tarap-tarap:A pozor, před námi je Taxisův příkop! Připravím se a elá hop! A všichni udělají pohyb, jako když skáčou i s koněm přes příkop. Tak pokračujeme, následuje ještě několik překážek, zatáček a potom už se blíží cílová rovinka: Tarap-tarap-tarap...Zvyšujeme tempo a je tady cíl! Davy šílí a my si jdeme pro pohár.

## **Lavina rytmu**

*Rozvíjí souhru, postřeh a smysl pro rytmus*

Vedoucí hry tluče na buben určitý rytmus. Udržuje stejnoměrné tempo a ostatní se přidávají postupně. Po kruhu nebo na vyzvání pohledem, podle velikosti – jak se předem dohovoříme. Když už pleskají všichni, gradujeme intenzitu do maxima a pak vedoucí hry gestem všechny umlčí. Po chvíli naprostého tich začne opačná hra. Všichni začnou znovu hlasitě tleskat a jeden po druhém se postupně odpojují. Nakonec utichá i buben vedoucího hry.

### **Kroky za zády**

*Rozvíjí empatii, vnímavost a mimoslovní komunikaci*

Hráči jeden po druhém přecházejí za zády ostatních. Vyjadřují přitom rytmem kroků vědomě konkrétní náladu: bázeň, neklid, rozhořčení, línou pohodu, radost, hravost atd. Ostatní, obrácení zády, hádají podle rytmu kroků, jakou má chodec náladu, v jakém je stavu či rozpoložení.

### **Bubnujeme svá témata**

*Rozvíjí sebereflexi, mimoslovní sdělení a empatii*

Na bubínky (i na kbelík, na židle..) bubnují všichni najednou a zkoušejí hrát silně a slabě, rychle, pomalu a jak se jim chce. Potom zkoušejí bubnováním vyjádřit podle zadání následující témata:

- to jsem já
- to jste vy
- základní emoce: strach, hněv, radost, smutek, lásku...
- protikladné dvojice: láska a hněv, radost a smutek ...

Po jednom nebo několika odehraných tématech si o svých zážitcích v kruhu povídáme.

### **Ano – ne**

*Rozvíjí hlasovou odvahu, bojovnost a sebeprosazení*

Hráči chodí různými směry. V rytmu bubnů si každý skanduje podle vlastní volby buď Ano, nebo ne. Pokouší se přesvědčit ty, které potkává, o své pravdě. Nesmi se nikoho dotknout a používat jiných slov. Postupně se hráči přeskupí do dvou tábor. A intenzita

skandování graduje. Když se uklidní, uděláme pauzu a po ní se mohou hráči nanovo rozdělit. Každý si teď může znovu zvolit, zda chce být mezi zastánci ano, nebo ne. Hra je hodně hlučná, uvolňuje spontánní emoce.

### **Upozornit na sebe**

*Rozvíjí sebezpoznání a komunikaci*

Hráči improvizují v prostoru pohybem na hudbu a po chvíli přítom některý z nich na sebe upozorní libovolným způsobem – do někoho strčí, klekne si, vyleze na židli, dupne atp. Ti kteří si toho všimnou, hned nahlas oznámí jeho jméno a on si jde sednout.

Tanec pokračuje a po chvíli na sebe upozorní další. Ostatní opět zavolají jeho jméno atd. Když potom skončí i ten poslední, sedneme si v kruhu a povídáme si. O tom, kdo a jak na sebe upozornil, kolikátý byl v pořadí.

### **Tleskání**

*Rozvíjí smysl pro rytmus, postřeh a spolupráci*

Stojíme v kruhu a první hráč lehce tleskne směrem k sousedovi po pravé ruce. Ten tlesknutí „převezme“ a pošle dál. Tlesknutí obíhá po kruhu jedním směrem 2-3x a potom následuje:

- vedoucí hry změní směr – a tlesknutí běží po kruhu.
- kdokoliv v kruhu může změnit směr, zůstane-li natočen k tomu, od koho tlesknutí přichází, a pošle mu je zpět.
- všichni se otočí zády a tlesknutí běží jedním směrem po kruhu, potom druhým, pak zase každý může změnit směr. Obrácení zády do kruhu musejí hráči pozorněji vnímat, kde zvuk je a kdy na ně dojde řada.
- zkusíme to rychleji a co nejrychleji.
- zpomalíme, a kdo chce poslat tlesknutí, pošle je, kdo ne, netleskne, pravidelný rytmus však hledíme zachovat. Rytmickou strukturu tak hráči vnímají vnitřním sluchem.
- obrátíme se zase čelem do kruhu a posíláme si jedním směrem po kruhu vlnu pěti tlesknutí tak, že každý hráč tleskne jednou.

Vlna začíná rychle a rázně, ale úder od úderu slábne a zpomaluje se. Mezi údery jsou další a delší pauzy, až nakonec pohyb s pátým úderem ustane. Pak je pauza a šestý hráč v řadě zase začíná energickým tlesknutím novou vlnu.

- totéž, ale rychleji
- totéž a kdokoli zase může změnit směr. Přitom se snažíme dodržet onu slábnoucí vlnu pěti úderů.
- posíláme vlnu na tři doby:tleskne první a druhý, třetí u sebe tlesknutí ztlumí, počká si a znova po směru posílá nové tlesknutí. Podobně mohou být vlny na 4/4 takt, na 5/4, 6/8 a jiné takty.

### **Dupání v kruhu I**

*Rozvoj koncentrace, spolupráce, smyslu pro rytmus*

Stojíme v kruhu a vytváříme nepřerušovaný rytmus tak, že dupeme jeden za druhým: první hráč pravou, nato levou nohou, navazuje jeho soused vlevo svou pravou a pak levou atd. Tedy ve schématu: P-L-P-L-P...Dopnutí koluje po kruhu ve stejnoměrném rytmu. Necháme ho oběhnout dvakrát třikrát a pak následuje:

- poněkud zrychlíme tempo
- pokračujeme, ale kterýkoli hráč, když na něj dojde řada, smí pravou nohou (kterou začíná) dupnout dvakrát. V tom případě obrátí směr a navazuje na něj opět ten předchozí, který mám také jako všichni v kruhu možnost volby do obou směrů:
- dupání po kruhu zesilujeme, zeslabujeme, zrychlujeme, zpomalujeme a kombinujeme.

### **Rytmus slov a vět**

*Rozvíjí rytmus řeči a komunikaci*

Hra, která u menších dětí rozvíjí cit pro rytmus jazyka. Vedoucí ukazuje na jednotlivé předměty a hráči po něm opakují nahlas a zároveň i vytleskávají rytmus jejich názvů: ok-no, ok-no, ná-stěn-ka, u-my-vad-lo, ži-dle atd. Jindy místo tleskání hrajeme na Orffy nástroje a přehrajeme si tak třeba celé zařízení v místnosti.

Podobně si s dětmi lehce vytleskáváme rytmus otázek a odpovědí: „Jak-se-jme-nu-ješ?“ A dítě s tleskáním v rytmu odpovídá: „Já-jsem-Ma-řen-ka“ atd. <sup>68</sup>

---

<sup>68</sup> ŠIMANOVSKÝ, Z. *Hry s hudbou a techniky muzikoterapie*. Praha: Portál. 1998. s 42 -78.

## 4.4 Výsledky

Děti	Zkouška rytmického cítění při první hodině hudebního kroužku	Celkové hodnocení zlepšení po půl roce	Zajímavosti
<b>Michalka</b>	Vytleskání jednoduchého rytmu – <b>chvalitebně</b> Zpěv písně - <b>výborně</b>	Celkově hodnotím známkou <u>výborně</u> . Došlo k zlepšení jak ve zpěvu, tak ve vytleskání rytmu.	Velmi chytrá a šikovná, aktivně se zapojovala do všech činností. Bavilo ji vše, především hra na Orffovy nástroje.
<b>Daniel</b>	Vytleskání jednoduchého rytmu- <b>dostatečně</b> Zpěv písně - <b>dobře</b>	Celkově hodnotím známkou <u>dobře</u> . K výraznému zlepšení nedošlo.	Chlapec s ADHD, při hodinách byl pasivní, moc se nezapojoval. Neudržel dlouho pozornost. Velmi ale překvapil na závěrečném vystoupení pro rodiče, kdy krásně zazpíval.
<b>Míša</b>	Vytleskání jednoduchého rytmu – <b>výborně</b> Zpěv písně - <b>výborně</b>	Celkově hodnotím známkou <u>výborně</u> . Došlo k velkému zlepšení ve zpěvu a to především proto, že se přestal stydět.	Šikovný kluk, trošku lenoch. Ale byl při hodině vždy aktivní. Bavilo ho zpívání s kytarou. Přestal se stydět a na závěrečném vystoupení krásně zazpíval sólo.
<b>Dorotka</b>	Vytleskání jednoduchého rytmu – <b>chvalitebně</b> Zpěv písně - <b>výborně</b>	Celkově hodnotím známkou <u>výborně</u> . Došlo k velkému zlepšení dokáže vytleskat jednoduchý rytmus bez chyb.	Moc hezky zpívá, nikdy se nestyděla naopak se ráda ukazuje. Takže na vánočním představení zazářila v roli anděla.

<b>Matýsek</b>	Vytleskání jednoduchého rytmu – <b>výborně</b> Zpěv písně - <b>výborně</b>	Celkově hodnotím známkou <u>výborně</u> . Má velký hudební cit a nadání.	Hudebně nadaný kluk, s chutí zpívat. Hodin se aktivně účastnil. A bylo vidět, že ho to baví.
<b>Natálka</b>	Vytleskání jednoduchého rytmu – <b>dostatečně</b> Zpěv písně - <b>chvalitebně</b>	Celkově hodnotím známkou <u>dostatečně</u> . Nedošlo v podstatě k žádnému zlepšení.	Při hodinách byla pasivní, neprojevovala zájem o činnosti. Raději koukala z okna. Ale na vánočním vystoupení zazářila v roli anděla.
<b>Nikolka</b>	Vytleskání jednoduchého rytmu – <b>výborně</b> Zpěv písně - <b>výborně</b>	Celkově hodnotím známkou <u>výborně</u> . Je to nejmladší holčička s velkým hudebním nadáním.	Moc šikovná holčička, zpěv ji baví. Aktivně se účastnila všech činností. Je vidět, že se jí rodiče hodně věnují a doma často zpívají.
<b>Honzík</b>	Vytleskání jednoduchého rytmu – <b>nedostatečně</b> Zpěv písně - <b>nedostatečně</b>	Celkově hodnotím známkou <u>nedostatečně</u> . Nedošlo k žádnému zlepšení ani snaze.	Absolutní nezájem, pasivní přístup ke všemu. Nevytleskal ani jeden rytmus a místo zpěvu text odříkal s chybami.
<b>Anetka</b>	Vytleskání jednoduchého rytmu – <b>chvalitebně</b> Zpěv písně - <b>výborně</b>	Celkově hodnotím známkou <u>výborně</u> . Vytleskává rytmické cvičení bez chyb.	Veselá holčička, velmi aktivní, zpěv jí moc baví. Je vidět, že se u nich v rodině zpívá.
<b>Honzík</b>	Vytleskání jednoduchého rytmu – <b>dobře</b> Zpěv písně - <b>dobře</b>	Celkově hodnotím známkou <u>chvalitebně</u> . Přestal se stydět, zpívá moc hezky.	Přestal se při zpěvu stydět, na vánočním představení zazpíval písničku v roli pastýře.

<b>Emička</b>	Vytleskání jednoduchého rytmu – <b>dobře</b> Zpěv písně - <b>chvalitebně</b>	Celkově hodnotím známkou <u>chvalitebně</u> . Přestala se stydět. Hezky zpívá.	Tichá a stydlivá holčička. Na představení pro rodiče ale krásně a nahlas zazpívala.
<b>Lukášek</b>	Vytleskání jednoduchého rytmu – <b>výborně</b> Zpěv písně - <b>výborně</b>	Celkově hodnotím známkou <u>výborně</u> . Má hudební nadání a rytmické cítění. Zpívá hezky a vytleská rytmus bez zaváhání.	Šikovný kluk, hezky zpívá. Při hodinách byl aktivní. Nevíce ho bavila rytmická hra dostihy.
<b>Klárka</b>	Vytleskání jednoduchého rytmu – chvalitebně Zpěv písně - chvalitebně	Celkově hodnotím známkou <u>výborně</u> . Přestala tak chvátat, s vytleskáváním už žádný problém nemá.	Šikovná holčička, aktivně se účastnila všech činností. Nejvíce ji bavila hra na dirigenta.
<b>Josífek</b>	Vytleskání jednoduchého rytmu – <b>výborně</b> Zpěv písně - <b>výborně</b>	Celkově hodnotím známkou <u>výborně</u> . Zlepšila se u něj sebejistota ve zpěvu.	Aktivně se účastnil, krásně zazpíval a odříkal roli Josefa ve Vánoční hře.
<b>Pavel</b>	Vytleskání jednoduchého rytmu – <b>výborně</b> Zpěv písně - <b>výborně</b>	Celkově hodnotím známkou <u>výborně</u> . Má obrovské nadání, jak hudební tak rytmické i pohybové.	Nejnadanější z celé třídy. Jak hudebně, pohybově, rytmicky. Prostě ve všech směrech. Text si zapamatoval po prvním přečtení.



<b>Patrik</b>	Vytleskání jednoduchého rytmu – <b>dobře</b> Zpěv písně – <b>výborně</b>	Celkově hodnotím známkou <u>chvalitebně</u> . Hodnotím tak jen proto, že byl nepozorný a strašně zlobil. Jinak by měl na známku výborně kdyby trochu chtěl.	Kluk, který se zprvu moc nesnažil, raději zlobil. Na vše dělá kyselé obličej. Ale potom co zpíval ve vánočním představení a měl na sobě kostým ho zpívání začalo bavit. Začal se aktivně účastnit všech činností.
<b>Lucka</b>	Vytleskání jednoduchého rytmu – <b>výborně</b> Zpěv písně - <b>výborně</b>	Celkově hodnotím známkou <u>výborně</u> . Hudebně nadaná, hezky zpívá a dokáže vytleskat rytmus bez zaváhání.	Hodně neposlušná a nepozorná. Ale s hudebním nadáním. Bylo vidět, že se u nich zpívá. Vše ji bavilo, někdy až moc.
<b>Ela</b>	Vytleskání jednoduchého rytmu – <b>chvalitebně</b> Zpěv písně - <b>výborně</b>	Celkově hodnotím známkou <u>výborně</u> . Zlepšila se ve vytleskávání rytmu, protože to s ní maminka doma procvičovala.	Holčička, která ve všem musela být první. Jak nebyla, bylo zle. Ale byla snaživá a ve všech činnostech aktivní.
<b>Lukášek</b>	Vytleskání jednoduchého rytmu – <b>chvalitebně</b> Zpěv písně - <b>chvalitebně</b>	Celkově hodnotím známkou <u>výborně</u> . Zlepšil se ve zpěvu, dokonce pak vytleskal jednoduchý rytmus bez chyb.	Snaživý kluk, hodně se zlepšil. Na obou představeních moc hezky zazpíval. Při hodinách byl aktivní. Nejvíce ho bavilo hrát na Orffovy nástroje.
<b>Zuzanka</b>	Vytleskání jednoduchého rytmu – <b>dobře</b> Zpěv písně - <b>chvalitebně</b>	Celkově hodnotím známkou <u>výborně</u> . Ke konci už vytleskala rytmus bez chyb. A začala zpívat nahlas.	Přestala se stydět. A začala zpívat nahlas. Zpívání ji bavilo, také rytmické hry a dokonce i vytleskávání.

Tabulka 2 – Výsledky

## Závěr

V mé diplomové práci jsem zkoumala rozvoj rytmického cítění dětí předškolního věku. Prováděla jsem výzkum formou pravidelného praktického cvičení (hudební kroužek). Tento kroužek trval po dobu 6 měsíců v pravidelných týdenních intervalech. Sledovala jsem při něm postupný vývoj rytmického cítění jednotlivých dětí.

Za cíl své práce jsem si zvolila zjistit rytmické cítění dětí. Dále pak sledovat zlepšení po pravidelných týdenních opakováních formou rytmických her, zpěvu a rytmického cvičení.

Ke změně u většiny dětí došlo po 3 měsících pravidelného setkávání v hudebním kroužku. Děti se všestranně zlepšily a také se v těchto činnostech přestaly stydět. Velký rozdíl byl vidět u dětí, se kterými rodiče doma zpívají a kterým se v tomto směru věnují.

Znatelné zlepšení bylo asi také tím, že se v MŠ do té doby s dětmi příliš nezpívalo. Pedagogické pracovnice byly více nadané na výtvarné činnosti.

Lepších výsledků dosáhla děvčata. Byla více snaživá, lépe udrží pozornost a s velkou chutí se učila všemu novému.

Kluci byli více nepozorní, rádi se občas pošťuchovali a jejich snaha byla menší než u děvčat.

K žádnému zlepšení nedošlo u Honzíka, domnívám se, že důvodem byl rozvod rodičů, chlapec ho snášel velmi špatně. Nereagoval ani na jiné činnosti, raději se díval do zdi a stále si stěžoval si, že ho něco bolí.

Jako hudebně nejnadanější se ukázal Pavel. Velmi nadaný rytmicky, pohybově, hudebně i dramaticky. Domnívám se, že je to tím, že se mu rodiče v tomto směru hodně věnují. Chodil na různé hudební a pohybové kroužky.

Také mě zaujalo, že si pamatoval jakýkoliv text po jednom přečtení. Dokázal ho zopakovat bez chyb a pamatoval si ho.

Nedostatky vidím v časté nemocnosti některých dětí, proto u některých výsledky nebyly tak dobře viditelné.

Určitě by bylo dobré pokračovat v hudebním kroužku po celý rok, nejlépe už od nástupu do MŠ a pokračovat až do ukončení docházky. Potom by zlepšení bylo ještě viditelnější.

Během 24 našich setkání na hudebního kroužku bylo pozorováno viditelné zlepšení rytmického cítění u velké části dětí, kromě jednoho. U tohoto dítěte nedošlo k žádnému zlepšení.

Navrhuji, aby se s dětmi zpívalo a prováděla se rytmická cvičení nejen během hudebního kroužku, ale doporučuji po celý rok zařadit více hudebních aktivit v podobě her, zpívání s nástrojem, hudebních divadel atd.

Cíle mé práce byly naplněny. Určitě by bylo zajímavé ve výzkumu pokračovat.

*„Rytmus je první věc, kterou dítě slyší v děloze. Rytmus nás obklopuje celý život, a když ho přestanete cítit, znamená to, že jste mrtvý.“*

*– Fraser Morrison*

## Seznam použité literatury

- [1] CÁBOVÁ, V. *Metodický materiál, dechová, hlasová, melodická cvičení, rytmická a rytmicko – melodická cvičení*, České Budějovice: Okresní pedagogické středisko OŠ ONV kabinet Mateřských škol. 1984.
- [2] D'ANDREA, F. *Rozvíjíme hudební vnímání a vyjadřování*. České vydání. Praha : Portál, 1998. ISBN 80-7178-232-7.
- [3] DeLEONARDIS, M., LATERRASSE, C. Socioafektivní vývoj malého dítěte. ŠULOVÁ, L. ZAUCHE – GAUDRON, CH.: *Předškolní dítě a jeho svět*. Praha: Karolinum. 2003.
- [4] FISCHER, V. *Elce, pelce kotrmelce*. Praha : Supraphon, 1982.
- [5] FRANĚK, M. *Hudební psychologie*. Praha: Karolinum. 2005. ISBN 80-246-0965-7.
- [6] GARDNER, H. *Dimenze myšlení : Teorie rozmanitých inteligencí*. Praha : Portál. 1999. ISBN 80-71782-79-3.
- [7] HERDEN, J. *Hudba jako řeč (metodika)*. Praha: Scientia, 1998. ISBN 80-7183-126-3
- [8] HRADECKÝ, E. *Zpěvníček pro nejmenší*. Praha : Supraphon, 1990. ISBN 80-7058-123-9.
- [9] JENČKOVÁ, E. *Hudba a pohyb ve školce*. Hradec Králové: Orlice. 2002. ISBN 80-903115-7-1.
- [10] KNOPOVÁ, B. *Činnosti hudebně pohybové v systému hudebního vzdělávání na ZŠ a SŠ*. Brno: Masarykova univerzita, 2005.
- [11] KNOPOVÁ, B. *Hudebně pohybová výchova v 1.-5. ročníku ZŠ*. Brno: Masarykova univerzita. 1993.
- [12] KODEJŠKA, M. *Interaktivní hudební výchova dítěte předškolního věku*. Praha: Univerzita Karlova v Praze – Pedagogická fakulta. 2002. ISBN 80-7290-080-3.

- [13] LANGMEIER, J., KREJČÍŘOVÁ, D. *Vývojová psychologie*. Praha: Grada. 2006. ISBN 80-7169-195-X.
- [14] LANGMEIER, J. *Vývojová psychologie pro dětské lékaře*. Praha: Avicenum, 1991.
- [15] MACURA, M., a kol. *Hudba a zpěv*. Ostravská univerzita – pedagogická fakulta: REPROINS. 2001. ISBN 80-7042-058-8.
- [16] MATĚJČEK, Z. *Chvála přátelství*. Psychologie dnes. 1999.
- [17] MÁTEJOVÁ, Z., MAŠURA, S. *Muzikoterapia v liečebnej pedagogike*. Bratislava: SPN 22-24. 1992. ISBN 80-08-00315-4.
- [18] PIAGET, J., *Psychologie dítěte*. Praha: SPN, 1970. ISBN 80-7178-407-9.
- [19] SEDLÁK, F. *Základy hudební psychologie*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství. 1990. ISBN 80-04-20587-9.
- [20] STIBOROVÁ, Z. *Hudební výchova – metodika zájmové činnosti*. Ostrava: CDV PdFOU, 2005.
- [21] STRAŠÍKOVÁ, B. *Z dětských mudrosloví*. Praha: Karolinum, 2000. ISBN 80-7184-996-0.
- [22] ŠIMANOVSKÝ, Zdeněk. *Hry s hudbou a techniky muzikoterapie ve výchově, sociální práci a klinické praxi*. 1. vyd. Praha : Portál, 1998. ISBN 80-7178-264-5.
- [23] ŠIMANOVSKÝ, Z.; TICHÁ, A. *Lidové písničky a hry s nimi*. 1. vyd. Praha : Portál, 1999. ISBN 80-71783-23-4.
- [24] ŠIMÍČKOVÁ ČÍŽKOVÁ, J. a kol. *Přehled vývojové psychologie*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2005. ISBN 80-244-0629-2.
- [25] TĚPLOV, B. M. *Psychologie hudebních schopností*. Praha : Státní hudební nakladatelství, 1965.
- [26] TICHÁ, A. *Učíme děti zpívat*. Praha: Portál. 2009. ISBN 978-80-7367-562-2.

- [27] VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie I: Dětství a dospívání*. Praha: Karolinum, 2005. ISBN 80-246-0956-8.
- [28] VYGOTSKÝ, L. S. *Myšlení a řeč*. Praha: SPN. 1972.
- [29] VYSLOUŽIL, J. *Hudební slovník pro každého*. Vizovice: Lípa. 1995. ISBN 80-901199-0-5.

## Seznam internetových zdrojů

- [1] Didaktika hudební výchovy, ZČU PF [online]. [cit. 27. ledna, 2012]. Dostupné na [http://www.zcu.cz/fpe/khk/Pro\\_studenty/Stud\\_materialy/HPP/HPP\\_materixly\\_didaktika\\_1.doc](http://www.zcu.cz/fpe/khk/Pro_studenty/Stud_materialy/HPP/HPP_materixly_didaktika_1.doc).
- [2] Carl Orff a Carmina Burana [online]. [cit. 26. února, 2012] Dostupné na <http://www.fext.cz/hudba/orff.him>.
- [3] Česká orffova společnost [online]. [cit. 26. února, 2012] Dostupné na <http://www.orff.cz/carl-orff-a-schullwerk>.
- [4] Slavíková.M, RVP předškolní dítě a rytmické cítění [online]. [cit. 4. listopadu, 2011]. Dostupné na <http://clanky.rvp.cz/clanek/c/P/13431/predskolni-dite-a-rytmicke-citeni.html/>.
- [5] Didaktika hudební výchovy, JCU PF stud. materiál [online]. [cit. 17.ledna, 2012] Dostupné na [http://eamos.pf.jcu.cz/amos/kat\\_hv/modules/low/kurz\\_text.php?identifik=kat\\_hv\\_6773\\_t&id\\_kurz=&id\\_kap=6&id\\_teach=&kod\\_kurzu=kat\\_hv\\_6773&id\\_kap=6&id\\_set\\_test=&search=&kat=&startpos=2](http://eamos.pf.jcu.cz/amos/kat_hv/modules/low/kurz_text.php?identifik=kat_hv_6773_t&id_kurz=&id_kap=6&id_teach=&kod_kurzu=kat_hv_6773&id_kap=6&id_set_test=&search=&kat=&startpos=2).

---

## Seznam obrázků a tabulek

Obrázek 1 – Děti hrají na orffovy nástroje – rytmické cvičení .....	1
Obrázek 2 – Zpívání pohádkové písničky .....	1
Tabulka 1 – Legenda ke hře Ta naše bába .....	48
Tabulka 2 – Výsledky.....	57



# Přílohy



Obrázek 1 – děti hrají na Orffovy nástroje – rytmické cvičení



Obrázek 2 – Zpívání pohádkové písničky

## **Abstrakt**

Práce se zabývá rytmickým cítěním dětí předškolního věku. V diplomové práci jsem popsala psychický a hudební vývoj dítěte. Byl proveden výzkum formou pravidelného praktického cvičení, kdy byl sledován postupný vývoj rytmického cítění u jednotlivých dětí. Dále jsem práci doplnila o náměty k rytmickým hrám.

## **Klíčová slova**

Rytmus, rytmické cítění, hudební vývoj, předškolní dítě, rytmické cvičení

## **Abstract**

Work deals with the rhythmic sensibilities of preschool children In this dissertation I have described the psychological and musical development of the child. Researd was conducted through regular practice sessions. By these sessions was monitored the gradual development of rhythmic feeling for each child. Still I have supplemented some topics for rhythmical games.

## **Keywords**

Rhythm, rhythmic feeling, musical development, child under school age, rhythmic exercise.